

การจัดหมู่และการจัดหมู่หนังสือ

ความหมายและขอบเขตของการจัดหมู่และการจัดหมู่หนังสือ

การจัดหมู่โดยทั่ว ๆ ไป

การจัดหมู่มีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า "Classification" มาจากคำว่า 'Class' แปลว่า ชั้น มีความหมายเช่นเดียวกับการแบ่งชั้นของชาวโรมันในสมัยโบราณ ชั้นสูงที่มีอิทธิพลจัดแบ่งออกได้เป็น หกชั้น หรือ หกลำดับ ดังนั้น ประชาชนแต่ละชั้นจึงประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะพิเศษบางอย่าง คล้ายคลึงกัน หรือมีคุณสมบัติบางอย่างเหมือนกัน ทำให้สามารถแยกบุคคลในชั้นใดชั้นหนึ่งออกจากชนชั้นอื่น ๆ ได้ กลายเป็นกลุ่มของตนเอง อาจกล่าวได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลต่างอยู่ในหมวดหรือกลุ่มหรือชั้นหนึ่งอยู่เสมอ โดยจะเห็นชัดเจนขึ้นจากการพิจารณาถึงสิ่งธรรมดาสามัญในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ พืช เสื้อผ้า บ้าน ดวงดาว เป็นต้น การจัดหมู่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์โดยอัตโนมัติ แม้จะเป็นการจัดหมู่ในขั้นพื้นฐานก็ตาม อาทิเช่น การจัดลำดับเวลาเข้าออกของรถไฟ การจัดลำดับที่นั่งในการเข้าชมหรสพ หรือการจัดเรียงสินค้าต่าง ๆ ในร้านค้า สิ่งเหล่านี้ต้องดำเนินการจัดแยกประเภทไปตามลักษณะของสิ่งนั้น ๆ การจัดหมู่เป็นวิธีคิดที่จำเป็นต่ออาศัยเหตุผลเข้าช่วยด้วย เช่น เมื่อนึกถึง "แมว" ก็จะต้องเห็นความแตกต่างของ "แมว" จากสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนมประเภทอื่น ๆ เมื่อนึกต่อไปถึง "แมวคำ" ก็จะต้องแยกออกจากแมวกุ้มที่ไม่ใช่สีคำ แต่เมื่อเจาะจงลงไปว่า "แมวคำตัวใหญ่" ก็ยิ่งจำกัดกลุ่มย่อยลงไปอีก โดยจะแยกแมวคำตัวใหญ่ออกจากกลุ่ม "แมวคำตัวเล็ก" วิธีการคิดดังกล่าวนี้สนับสนุนคำกล่าวของเพลโต (Plato) ที่ว่าการจัดหมู่ไม่เพียงแต่ช่วยความจำเป็นสำหรับการเรียงลำดับกลุ่มของสิ่งต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านั้นด้วย¹

¹W. Howard Phillips, A Primer of Book Classification (5th ed.; London: Association of Assistant Librarians, 1961), p. 10.

ไคมียู เชี่ยวชาญด้านการจัดหมู่หนังสือให้คำจำกัดความของคำนี้ไว้หลายท่านด้วยกัน เอร์เนสต์ คุชชิง ริชาร์ดสัน (Ernest Cushing Richardson) กล่าวว่า คำจำกัดความที่ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุดของการจัดหมู่ คือการรวมเอาสิ่งที่เหมือนกันเข้าด้วยกัน เพราะโดยแท้จริงแล้วสิ่งที่เหมือนกันในความหมายของการจัดหมู่ เป็นหลักการที่ตั้งอยู่ ส่วนสิ่งที่ต่างกัน จะถูกตัดทิ้งไปเมื่รวมสิ่งที่เหมือนกันเข้าไว้ด้วยกัน¹ ดังนั้น ความหมายของการจัดหมู่โดยทั่วไป ก็คือการรวมกลุ่มสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นวัสดุ สิ่งของ หรือความคิด โดยจัดแยกประเภทตามลำดับคุณสมบัติของสิ่งเหล่านั้น และนำเอาสิ่งที่คล้ายคลึงกันมาจัดรวมไว้ด้วยกัน และแยกสิ่งที่ต่างกันออกไป เริ่มจากหน่วยย่อยของสิ่งนั้น ๆ ก่อน แล้วจึงรวมเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน จากนั้นจึงรวมกลุ่มย่อยเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นอีก เจ. เอส. มิลล์ (J.S. Mill) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการจัดหมู่ว่า เป็นการช่วยให้วิธีคิดง่ายและกระจ่างขึ้น อีกทั้งยังสามารถจดจำคุณลักษณะของสิ่งนั้น ๆ ได้² ริชาร์ดสัน กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการจัดหมู่ คือ การจัดทุกสิ่งทุกอย่างให้ดำเนินไปโดยลำดับ โดยเริ่มจากสิ่งที่สับสนก่อนแล้วจึงค่อย ๆ ลดความสับสนลงเรื่อย ๆ แล้วทุกอย่างจะอยู่ในลำดับอย่างดี³

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เรื่องการจัดหมู่เป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจ และอภิปรายกันมิใช่เพียงแต่ในวงการบรรณารักษศาสตร์เท่านั้น แต่รวมถึงวงการอื่น ๆ ด้วย ในการแสดงสินค้านานาชาติ (International Expositions) การจัดหมู่ก็คือ การจัดเรียงสินค้าต่าง ๆ ที่จะแสดงในอาคารอย่างมีระเบียบ เพื่อสะดวกในการเปรียบเทียบ ตัดสิน และจัดทำรายการสินค้า ลีออน เพลย์แฟร์ (Lyon Playfair) นักเคมีชาวอังกฤษ ได้แสดงผลงาน

¹Ernest Cushing Richardson, "Classification: Theoretical and Practical," in Reader in Classification and Descriptive Cataloging, ed. by Ann F. Painter (Washington, D.C.: The National Cash Register, 1972), p. 35.

²Phillips, op. cit., p. 10.

³Richardson, loc. cit.

การจัดหมู่เป็นครั้งแรกในงานแสดงสินค้า (Great Exhibition) เมื่อปี ค.ศ.1851 ที่คริสตัล พาเลซ (Crystal Palace) ณ กรุงลอนดอน เขาได้แบ่งสินค้าออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ 30 ประเภท ผลจากการแสดงสินค้านี้ทำให้สามารถแบ่งการจัดหมู่ออกเป็น 2 ประเภท คือ การจัดหมู่ที่มีระบบ (Systematic Classification) และการจัดหมู่ตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ (Geographic Classification) การจัดหมู่ประเภทแรกนี้ จะจัดวัตถุประเภทเดียวกันไว้ด้วยกัน เช่น เรื่องการพิมพ์ของประเทศต่าง ๆ จะรวมอยู่ด้วยกัน เพื่อสะดวกในการเปรียบเทียบ แต่ถาเป็นการจัดตามประเภทหลัง ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทุกประเภทของประเทศใดประเทศหนึ่ง จะรวมอยู่ด้วยกันเป็นส่วนภายในข้อประเทศนั้น ๆ อาทิเช่น เครื่องพิมพ์จากประเทศสหรัฐอเมริกา จะจัดไว้ใกล้กับ เครื่องกลึง จักรเย็บผ้า และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อแสดงความก้าวหน้าในคานเครื่องจักรกล เฟรเดอริก เลอเพลย์ (Frédéric Le Play) ได้นำเอาการจัดหมู่ทั้งสองประเภทนี้รวมเข้าด้วยกัน และนำไปจัดสินค้าในงานแสดงสินค้า ณ กรุงปารีส ในปี ค.ศ.1867 โดยจัดสินค้าประเภทเดียวกันไว้ด้วยกัน แล้วแยกตามประเทศอีกครั้งหนึ่ง ระบบนี้จะโคผลดีมากยิ่งขึ้น ถ้าทุกประเทศส่งสินค้าจำนวนโดยเฉลี่ยใกล้เคียงกันทุกประเภทไปแสดง อย่างไรก็ตามการจัดสินค้าด้วยวิธีดังกล่าวได้ลดความนิยมลงหลังจากปี ค.ศ.1867¹

การจัดหมู่โดยทั่วไป มี 2 ประเภท² กล่าวคือ การจัดหมู่ตามลักษณะธรรมชาติ (Natural Classification) และการจัดหมู่ตามลักษณะที่ปรากฏภายนอก (Artificial Classification) การจัดหมู่ตามลักษณะธรรมชาติพิจารณาจากลักษณะโครงสร้างและหน้าที่ของสิ่งที่จะนำมาจัดหมู่ ถ้ามีขามคล้ายคลึงกันก็จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ส่วนการจัดหมู่ตามลักษณะที่ปรากฏภายนอก ต้องพิจารณาความคล้ายคลึงและความแตกต่างของสิ่งทีปรากฏภายนอก

¹John Maas, "Who Invented Dewey's Classification ?" Wilson Library Bulletin, XLVI (December, 1972), 336-7.

²Anand P. Srivastava, Theory of Knowledge Classification in Librarians (New Delhi: Lakshmi Book Store, 1964), p. 6.

ได้แก่ สี ขนาด และรูปร่าง เป็นต้น ตัวอย่างการจัดหมู่ทั้งสองประเภท ได้แก่ การจัดหมู่
 เศษผากองหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยผาประเภทต่าง ๆ ทั้งผาใหม่ ผาผ่าย ผาสักหลาด และผา
 ชนิดอื่น ๆ ซึ่งมีขนาด สี และความสะอาดแตกต่างกันออกไป การจัดหมู่ตามลักษณะธรรมชาติ
 ของเศษผาเหล่านี้ คือการจัดหมู่ตามลักษณะเนื้อผา เพราะผาแต่ละประเภทเป็นสิ่งที่เป็
 โครงสร้างตามธรรมชาติ การที่จะแยกผาใหม่ออกจากผาผ่าย หรือผาสักหลาด ย่อมจะต้องมี
 การเปรียบเทียบเนื้อผาให้เห็นเด่นชัดเสียก่อน จึงสามารถจัดหมู่ผาประเภทเดียวกันไว้ด้วยกัน
 กันได้ การจัดหมู่คววิธีดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ลึกซึ้งกว่าการจัดหมู่ตามลักษณะที่ปรากฏภายนอก
 ซึ่งจะแยกผาออกจากกันตามสี ขนาด และความสะอาดของผา กลุ่มผาสีแดงจะแยกออกจาก
 กลุ่มผาสีเทา กลุ่มผาผืนใหญ่จะแยกออกจากกลุ่มผาผืนเล็ก กลุ่มผาที่โชดูพื้นจนสกปรกมากจะแยก
 ออกเป็นกลุ่มหนึ่งต่างหาก การจัดหมู่ตามลักษณะที่ปรากฏภายนอกจึง เป็นการแยกประเภทของ
 ผาอย่างผิวเผินเท่านั้น

อาจกล่าวได้ว่า การจัดหมู่ตามลักษณะธรรมชาติ เป็นการรวมกลุ่มของสิ่งต่าง ๆ
 โดยพิจารณาตามลักษณะของธรรมชาติโดยมิคำนึงเอาความคิดเห็นส่วนตัวไป เกี่ยวข้องกับการ
 จัดหมู่ หรือมีจุดมุ่งหมายเฉพาะแต่อย่างใด การจัดหมู่ตามลักษณะปรากฏภายนอก มักจะพิจารณา
 ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล ย่อมจะเฉพาะเจาะจงและใช้ความคิดเห็นส่วนตัวในการจัด
 หมู่ อย่างไรก็ตาม การจัดทำทั้งสองประเภทดังกล่าวแล้วนั้น เป็นเพียงคำศัพท์ที่กำหนดขึ้นเพื่อ
 แสดงให้เห็นความแตกต่างของการจัดหมู่ทั้ง 2 วิธี เท่านั้น สิ่งสำคัญของการจัดหมู่ ก็คือ
 คุณสมบัติที่เด่น ๆ อันจะช่วยในการพิจารณาว่าสิ่งใดควรจะรวมอยู่ในกลุ่มใดก่อน แล้วจึงนำ
 เอาลักษณะย่อย ๆ ในแต่ละกลุ่มมาพิจารณาต่อไป

เฮนรี อีเวอลิน บลิส (Henry Evelyn Bliss) ได้กล่าวถึงการจัดหมู่ว่า
 มี 2 ประเภท ประเภทแรกคือการจัดหมู่โดยอาศัยหลักทางตรรกวิทยา การให้เหตุผลตาม
 หลักธรรมชาติและวิทยาศาสตร์ ประเภทหลังคือการจัดหมู่ตามวิธีการปฏิบัติ เคยท้าวมาอย่างไร
 ก็ทำอย่างนั้น ไม่มีหลักเกณฑ์หรือเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น บลิส ได้ให้ความเห็นว่า การจัดหมู่
 หนังสือในห้องสมุดควรใช้วิธีจัดหมู่ทั้ง 2 ประเภท ประกอบกัน จึงจะได้ผลดี¹ วิชาการสัน-

¹ Henry Evelyne Bliss, Organization of Knowledge in Libraries
 (2d ed.; New York: H.W. Wilson, 1939), p. 36.

ไต่ถาวรถึงประเภทของการจัดหมู่ ซึ่งมีทั้งสิ้น 9 ประเภท¹ คือ

1. การจัดหมวดหมู่ตามเหตุผล (Logical Classification) คือ การจัดหมู่ที่คำนึงถึงความเหมือนของสิ่งของต่าง ๆ โดยเริ่มจากสิ่งที่ยากที่สุดไปสู่สิ่งที่ย่างที่สุด
2. การจัดหมวดหมู่ตามรูปแบบและขนาด (Geometrical Classification) คือ การจัดหมู่ตามลำดับที่ตั้ง หรือตำแหน่งของสิ่งของนั้น ๆ (order of position in space) ไต่แก่การจัดกลุ่มของมนุษย์ มา แมว สุนัข คนไม้ เป็นต้น
3. การจัดหมวดหมู่ตามลำดับเหตุการณ์ (Chronological Classification)
4. การจัดหมวดหมู่ตามความสัมพันธ์เกี่ยวของกันมาแต่กำเนิด (Genetic Classification)
5. การจัดหมวดหมู่ตามประวัติของเรื่อง (Historical Classification) คือ การจัดหมู่ตามการจัดหมวดหมู่ทั้ง 3 ประเภท คือ ประเภทที่ 2, 3 และ 4 รวมกัน กล่าวคือ การจัดหมวดหมู่ตามรูปแบบและขนาด การจัดหมวดหมู่ตามลำดับเหตุการณ์ และความสัมพันธ์เกี่ยวของกันมาแต่กำเนิด
6. การจัดหมวดหมู่ตามวิวัฒนาการทางความคิด (Evolutionary Classification) คือ การจัดหมู่ตามความเหมือนของสิ่งของ แต่จัดจากสิ่งที่ย่างที่สุดไปสู่สิ่งที่ยากที่สุด
7. การจัดหมวดหมู่ตามหลักวิชากลศาสตร์ (Dynamic Classification) คือการจัดหมู่ตามพลังหรืออำนาจ (order of power)
8. การจัดหมวดหมู่ตามลำดับอักษร (Alphabetical Classification)
9. การจัดหมวดหมู่ตามหลักคณิตศาสตร์ (Mathematical Classification)

¹Richardson, op. cit., p. 37.

การจัดหมู่หนังสือ

คัมบลิว ซี เบอริวิก เซเยอร์ (W.C. Berwick Sayers) ได้กล่าวว่า การจัดหมู่ช่วยให้ความสับสนของสิ่งต่าง ๆ หายไป เมื่อนำเอาการจัดหมู่มาใช้ในห้องสมุด เป็นผลให้หนังสือที่มีเนื้อเรื่องอย่างเดียวกันรวมอยู่ด้วยกัน ช่วยประหยัดเวลาในการค้น และสามารถปรับปรุงขอบกพร่อง ตลอดจนการเพิ่มเติมจำนวนหนังสือในห้องสมุดได้ ความหมายของการจัดหมู่หนังสือก็คือ การจัดหนังสือซึ่งมีเนื้อเรื่องหรือแบบการประพันธ์คล้ายคลึงกันไว้ด้วยกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้อ่านในการค้นหาหนังสือในห้องสมุดได้มากที่สุด การจัดหมู่หนังสือซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีในวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นงานด้านเทคนิคประเภทหนึ่งของห้องสมุด ที่จำเป็นต้องใหญ่ที่ใ้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือผ่านการอบรมวิชาการจัดหมู่หนังสือมาก่อนเป็นผู้รับผิดชอบในการทำงาน โดยทั่วไปเรียกว่าบรรณารักษ์ฝ่ายจัดหมู่หนังสือ (Classifier) ส่วนผู้ที่คิดระบบการจัดหมู่หนังสือเพื่อให้บรรณารักษ์ใช้เป็นแนวทางในการจัดหมู่หนังสือในห้องสมุด เรียกว่าผู้คิดระบบการจัดหมู่หนังสือ (Classificationist)

การจัดหมู่หนังสือ มีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษ 2 คำ คือ Book Classification กับ Library Classification แม้ศัพท์ที่ใช้จะต่างกัน แต่ในด้านความคิดก็ถือสิ่งเดียวกัน แต่ก็มีนักจัดหมู่หนังสือ 2 ท่าน คือ เซเยอร์ และ ดร. เอส อาร์ รังกานาธาน (Dr. S.R. Ranganathan) ใช้คำศัพท์ต่างกัน กล่าวคือ เซเยอร์จะใช้คำว่า Book Classification เมื่อหมายถึงการจัดหมู่หนังสือในห้องสมุด ในขณะที่ รังกานาธาน ใช้คำว่า Library Classification การจัดหมู่หนังสือ (Library Classification) ของรังกานาธาน หมายถึงขบวนการให้เลขเรียกหนังสือของหนังสือแต่ละเล่มซึ่งจะต้องประกอบด้วยงาน 3 ประเภท คือ²

¹W.C. Berwick Sayers, An Introduction to Library Classification (9th ed.; London: Grafton, 1954), p. 2.

²Srivastava, op. cit., p. 170.

1. การให้เลขหมู่ หนังสือ (Class number) ซึ่งถือว่าเป็นการจัดแบ่งหมวดหมู่ของความรู้ (Knowledge Classification)
2. การให้เลขหนังสือ (Book number) หมายถึง Book Classification
3. การให้เลขทะเบียนหนังสือตามลำดับการเข้ามาในห้องสมุด หมายถึง Sequence Classification

จะเห็นว่า Book Classification ตามความเห็นของรังกานาธาน เป็นเพียงการให้เลขหนังสือ (Book number) เท่านั้น และเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจัดหมู่หนังสือทั้งหมด แต่ เซเยอร์ เห็นว่า Book Classification ก็คือการจัดหมู่ความรู้ พร้อมกับ การแยกประเภทของหนังสือทั้งหมด

แม้ว่าทั้ง เซเยอร์ และ รังกานาธาน จะมีความเห็นว่า การจัดหมู่หนังสือก็คือการจัดหมู่ความรู้ แต่การจัดหมู่ทั้ง 2 ประเภทนี้ มีความแตกต่างกัน การจัดหมู่ความรู้เป็นการจัดเรียงลำดับความรู้ เนื้อหาของวิชาซึ่งมีทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ นักจัดหมู่ความรู้ย่อมมีความคิดที่จะตั้งทฤษฎีการจัดลำดับความรู้แตกต่างกันออกไป บางอย่างอาจจะเหมือนกันหรือบางอย่างอาจต่างกัน เพราะการจัดลำดับความรู้เป็นนามธรรม ย่อมขึ้นอยู่กับการคิดเห็นของนักคิดแต่ละคนไม่เกี่ยวข้องกัน บางคนอาจจะเห็นว่า ความรู้ทางประวัติศาสตร์ควรจะมาก่อนเรื่องทางวิทยาศาสตร์ แต่บางคนเห็นว่า เรื่องทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องของความจริง การใช้เหตุผล ย่อมจะต้องมาก่อน เรื่องที่จะต้องใช้จินตนาการ คือ ศิลปะ และเรื่องที่ใช้ความจำคือประวัติศาสตร์ การจัดลำดับความรู้ดังกล่าวย่อมแตกต่างกันไป อันเป็นผลทำให้เกิดมีการจัดหมู่หนังสือระบบต่าง ๆ ซึ่งจะกล่าวอย่างละเอียดต่อไป แต่การจัดหมู่หนังสือเป็นการจัดหมู่ความรู้ที่เสนอเนื้อหาวิชานั้น ๆ ออกมาในรูปความเข้าใจในหนังสือหรือเอกสารนั้น ๆ ไม่ว่าจะนำไปในค่าน้ำตบประสงค์ของการเขียน หรือแบบการเขียน ผู้ที่ทำหน้าที่จัดหมู่หนังสือมักจะมีปัญหาทางด้านกล่าวนี้อธิบายในขณะที่ปฏิบัติงาน การจัดหมู่หนังสือจึงถือว่าเป็นเรื่องที่ยึดมั่นยุ่งยากมากกว่าการจัดหมู่ความรู้โดยทั่วไป ซึ่งค่อนข้างจะเป็นเรื่องของทฤษฎีมากเกินไป การจัดหมู่หนังสือจำเป็นจะต้องมีการวางแผนการจัดหมู่ที่ถ่วงถ่วงกว่าการจัดหมู่ความรู้ เนื่องจากความรู้สมัยใหม่ล้วนสืบสน ลึกซึ้ง ประกอบกับความก้าวหน้าทางวิทยาการนั้น ก็เป็นสิ่งซึ่งไม่มีที่สิ้นสุด ยากที่จะทำนายถึงแนวโน้มในอนาคตได้ การจัดหมู่ความรู้จึงจำเป็นต้อง

เปลี่ยนแปลงไปควย ทางจากการจัดหนังสือซึ่งใช้วิธีการเพิ่มเติมแขนงวิชาที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่
 เท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี การจัดหมู่ความรุกรยอนมีผลต่อการจัดหมู่หนังสือในห้องสมุดควยทุกครั้งไป
 บรรณารักษ์สามารถจัดหมู่หนังสือในห้องสมุดได้หลายวิธี วิธีที่เห็นได้ชัดก็คือการจัด
 แยกตามลักษณะของสิ่งพิมพ์หรือเอกสาร บรรณารักษ์ฝ่ายทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือใน
 ปัจจุบันมิได้รับฝิดชอบในการจัดหมู่หนังสืออย่างเคียว แต่รวมถึง วารสาร จุลสาร แผ่นเสียง
 ฟิล์มภาพยนตร์ สไลด์ รูปภาพ แผนที่ ไมโครฟอร์ม และโสตทัศนวัสดุอื่น ๆ แต่เนื่องจากมี
 ปัญหาในคานการจัดชั้นชั้น การจัดเก็บ ตลอดจนการให้บริการ บรรณารักษ์จึงจัดแยกแผ่นเสียง
 เทป ฟิล์มภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ และโสตทัศนวัสดุอื่น ๆ ออกจากหนังสือ วิธีการจัดดังกล่าว
 จึงถือว่าเป็นการจัดตามลักษณะของเอกสาร ห้องสมุดบางแห่งซึ่งเป็นห้องสมุดที่เก็บหนังสือเก่า
 หนังสือที่มีคุณค่าหายาก สามารถจัดหนังสือตามปีหรือสถานที่พิมพ์ นอกจากนี้บรรณารักษ์
 สามารถจัดตามประเภทของหนังสือ เช่น หนังสืออ้างอิง หนังสือเด็ก หนังสือเฉพาะบางภาษา
 หนังสือชายคดี หรือหนังสือซึ่งเหมาะเฉพาะบุคคลบางกลุ่ม แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว แม้ว่าบรรณารักษ์
 จะจัดแยกหนังสือเป็นประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว วิธีการจัดหมู่หนังสือจะต้องจัดตามเนื้อหา
 วิชา เพราะเป็นวิธีที่อำนวยความสะดวกและตรงตามเป้าหมายในการคณหนังสือของผู้ใช้ห้องสมุด
 และบรรณารักษ์

บรรณารักษ์แต่ละคนอาจกำหนดระบบการจัดหมู่หนังสือของตนเองขึ้น เพื่อใช้จัด
 หนังสือโดยการแบ่งตามเนื้อหาวิชา เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุด
 ดังจะเห็นตัวอย่างจากบรรณารักษ์สมัยแรก ๆ โดยเฉพาะบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะ แต่
 เนื่องจากการจัดทำระบบการจัดหมู่หนังสือให้ครอบคลุมสาขาวิชาต่าง ๆ นับเป็นพัน ๆ เรื่อง
 นั้น เป็นงานที่ต้องใช้ความสามารถและเวลา จึงจำเป็นต้องอาศัยความพยายามของผู้เชี่ยวชาญ
 ในการจัดแบ่งหมวดหมู่ของวิชาการต่าง ๆ แล้วจัดทำระบบการจัดหมู่หนังสือที่เป็นแบบแผน
 ขึ้นมา บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ในัจจุบันนี้จึงเลือกใช้ระบบการจัดหมู่หนังสือที่มีอยู่แล้ว และระบบ
 ที่รู้จักกันแพร่หลาย จัดหมู่หนังสือในห้องสมุดแต่ละแห่งไป

จุดประสงค์และประโยชน์ของการจัดหมู่หนังสือ

บทบาทของการจัดหมู่หนังสือในห้องสมุดได้มีมานานแล้ว ในสมัยแรก ๆ ห้องสมุดมีหนังสือจำนวนน้อย ผู้ที่อยู่ในวงจำกัดเฉพาะผู้ที่มีการศึกษาสูง หรือนักปราชญ์เท่านั้น บรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่ดูแลหนังสือไม่ว่าจะเป็นชนชาติโรมันหรือกรีก มักจะเป็นพระหรือครู ซึ่งมีความรักและห่วงแหนหนังสือเหมือนสมบัติอันล้ำค่า สามารถจดจำชื่อ ลักษณะ และสีของหนังสือได้ทั้งหมด หนังสือถูกจัดเก็บในตู้ปกคลุมแจกลอกเวลา การจัดเข้าชั้นนิยมตามความสะดวก แยกตามขนาดของเล่มหรือตามสีปก หรือตามเลขทะเบียนหนังสือ เมื่อมีผู้ใดต้องการใช้หนังสือเล่มใด บรรณารักษ์สามารถหยิบให้ไ้ทันที ห้องสมุดในปัจจุบันนี้ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว หนังสือเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทั้งในด้านจำนวนเล่ม และเนื้อเรื่องในสาขาวิชาต่าง ๆ การให้บริการจำเป็นต้องขยายขอบเขตออกไปเป็นลำดับ ผู้ใช้ห้องสมุดมิได้อยู่ในวงจำกัดในความรู้ เพศ หรือวัย เหมือนในอดีต บรรณารักษ์มิใช่เป็นเพียงผู้ทำหน้าที่ดูแลห้องสมุดเหมือนดังแต่ก่อน เพราะบรรณารักษ์ในปัจจุบันต้องมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านอื่น ๆ ของห้องสมุด ทั้งในด้านบริหารและด้านบริการ ห้องสมุดนอกจากมีหนังสือแล้วยังมีวารสาร จุลสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ และอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาทุกชนิดควย [การจัดหมู่หนังสือและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้โดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนย่อมจะมีผลให้การให้บริการไม่สะดวก และเกิดข้อบกพร่องได้ การจัดเรียงหนังสือตามขนาดหรือสีปกหนังสือ ทำให้หนังสือเรื่องเดียวกัน แต่พิมพ์ออกมาแล้วหลายครั้งไม่รวมอยู่ด้วยกัน เพราะการพิมพ์แต่ละครั้งทำให้สีหรือขนาดและรูปเล่มของหนังสือเรื่องเดียวกันแตกต่างกันออกไปได้ ดังนั้นบรรณารักษ์จึงจำเป็นต้องนำเอาระบบจัดหมู่หนังสือที่มีผู้คิดขึ้นมาใช้จัดหมู่หนังสือในห้องสมุดเพื่อให้มีระเบียบ แบบแผน และเพื่อให้ผู้ใช้คนหาหนังสือได้สะดวกยิ่งขึ้น

003352

การจัดหมู่หนังสือ เป็นงานเทคนิคอย่างหนึ่งของห้องสมุดที่มีผลต่องานด้านบริการของห้องสมุด อาทิเช่น บริการจ่าย-รับหนังสือ บริการตอบคำถาม และช่วยการค้นคว้า ทำให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดสามารถเก็บหนังสือเข้าชั้นได้ถูกต้อง อีกทั้งเมื่อมีหนังสือใหม่เข้ามาในห้องสมุด การจัดเรียงหนังสือเข้าชั้นจะทำให้สะดวกและรวดเร็วกว่าการที่ไม่มีการจัดหมู่หนังสือในห้องสมุด การจัดหมู่หนังสืออย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถค้นหาหนังสือเล่มที่ต้องการได้ง่ายและประหยัดเวลา ในทางตรงข้าม ผู้ใช้ห้องสมุดอาจต้องเสียเวลานานหรือ-

ไม่สามารถค้นหาหนังสือเล่มที่ต้องการได้ ทั้ง ๆ ที่ห้องสมุดมีหนังสือเล่มนั้นอยู่ ถ้าห้องสมุดใช้ระบบจัดหมู่หนังสือที่ซับซ้อน จุดประสงค์ที่สำคัญของการจัดหมู่หนังสือก็เพื่ออำนวยความสะดวกและความสะดวกให้แก่ทั้งผู้อ่านและบรรณารักษ์ในการค้นหาหนังสือและวัสดุอื่น ๆ ในห้องสมุด โดยการรวมหนังสือที่มีเนื้อหาวิชาเดียวกันไว้ด้วยกัน และแยกหนังสือที่มีเนื้อหาต่างกันออกไป การจัดเรียงหนังสือด้วยวิธีดังกล่าวทำให้ไม่ท้อเสียเวลาในการเลือกคู่มือ ขนาด หรือลักษณะการพิมพ์ของหนังสือ

หนังสือเรื่อง กฎ 5 ประการ ของวิชาบรรณารักษศาสตร์ (Five Laws of Library Science) ของ รังกานาธาน¹ ได้แสดงปรัชญาของวิชาบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์และประโยชน์ของการจัดหมู่หนังสือไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. หนังสือมีไว้ใช้ประโยชน์ (Books are for use)
2. ผู้อ่านแต่ละคนมีหนังสือที่ตนจะอ่าน (Every reader his book)
3. หนังสือทุกเล่มมีผู้อ่าน (Every book its reader)
4. ประหยัดเวลาของผู้อ่าน (Save the time of the reader)
5. ห้องสมุดเป็นสิ่งที่เจริญเติบโตได้ (A library is a growing organism)

กฎข้อที่ 1 หนังสือมีไว้ใช้ประโยชน์ หมายถึง หนังสือทุกเล่มในห้องสมุด จะให้ประโยชน์แก่ผู้อ่าน ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ ความคิด ความจริงโลงใจ หรือเพื่อความบันเทิง ประโยชน์ในทางต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้อ่านได้อ่านหนังสือด้วยตนเอง จากประสบการณ์ปรากฏว่า ผู้อ่านส่วนใหญ่จะบอกบรรณารักษว่า ต้องการหนังสือที่มีเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่งมากกว่าที่จะบอกชื่อผู้แต่ง หรือชื่อหนังสือในสาขาวิชานั้น ๆ² การจัดหนังสือ

¹S.R. Ranganathan, Five Laws of Library Science (2d ed.; London: Blunt, 1957)

²S.R. Ranganathan, Elements of Library Classification, ed. by B.I. Palmer (London: Association of Assistants Librarians, 1959), p. 7.

คามซื้อผู้แต่งหรือซื้อหนังสือมาแล้วจะเป็นวิธีที่ง่ายและธรรมดาที่สุด แต่มีประโยชน์แก่ผู้อ่านและบรรณารักษณอยมาก ห้องสมุดควรจัดหนังสือตามเนื้อหาวิชาโดยไมคำนึงถึงลักษณะรูปเล่ม การจัดหนังสือที่มีเนื้อเรื่องในหมวดวิชาเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน หรือเกี่ยวข้องกัน ไว้ในที่เดียวกัน จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้ กล่าวคือ ผู้ใช้มีโอกาสเลือกหนังสือเนื้อเรื่องที่ต้องการจากหนังสือหลาย ๆ เล่มในเวลาเดียวกัน หนังสือเหล่านี้จึงได้จัดเรียงไว้เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับประโยชน์ตามจุดประสงค์ที่ต้องการ

ผู้อ่านแต่ละคนมีหนังสือที่ตนจะอ่าน และหนังสือทุกเล่มมีผู้อ่าน เป็นกฎของ รังกนาธาน ข้อที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกันกับการจัดหนังสือ วิธีที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์ของการจัดหนังสือเพื่อให้ผู้อ่านได้อ่านหนังสือที่ตนต้องการ ก็คือการจัดเรียงหนังสือตามลำดับเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกัน หนังสือที่มีเนื้อหากว้างขวาง ครอบคลุมวิชาการหลายแขนง ควรจัดเรียงมาก่อนหนังสือที่มีขอบเขตเฉพาะ ตัวอย่างหนังสือในคานการศึกษาในโรงเรียนโดยทั่ว ๆ ไป เป็นเรื่องที่กว้าง ควรจัดไว้ก่อนการศึกษาระดับประถม มัธยม การศึกษามัธยม หรือระดับอุดมศึกษา เมื่อผู้อ่านต้องการหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ก็จะทราบได้ว่าหนังสือที่มีเนื้อหาดังกล่าวควรจะอยู่ตรงบริเวณใดของชั้นหนังสือ ในขณะที่เดียวกัน การจัดหนังสือที่มีเรื่องราวเกี่ยวเนื่องกัน ให้อยู่ใกล้กัน ช่วยให้หนังสือทุกเล่มมีผู้อ่าน ถ้าผู้อ่านต้องการหนังสือประวัติศาสตร์ประเทศเยอรมัน หนังสือที่อยู่บนชั้นนอกจากเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ประเทศเยอรมันแล้ว จะมีหนังสือประวัติศาสตร์ของประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ใญ่ภูมิภาคเดียวกัน เช่น ประเทศฝรั่งเศส อิตาลี ปอร์ตุเกส กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย และเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น ผู้อ่านสามารถอ่านหนังสือที่มีเรื่องราวของประเทศใกล้เคียงเพิ่มเติม เพื่อให้มีเนื้อหาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อันเป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดหนังสือ

เนื่องจากห้องสมุดของจัดหาหนังสือเพิ่มขึ้นอยู่เสมอ ห้องสมุดจึงเป็นสิ่งที่เจริญเติบโตได้เสมือนสิ่งมีชีวิต ตามกฎข้อที่ 5 ของรังกนาธาน การจัดหนังสือช่วยให้ทราบว่ามีห้องสมุดมีจำนวนหนังสือในแต่ละหมวดมากน้อยเท่าใด การเพิ่มจำนวนหนังสือในแต่ละหมวดยอมทำไ้รวดเร็ว สะดวก และสามารถสนองความต้องการของผู้อ่านได้ควย การให้เลขหมู่หนังสือ ตลอดจนการจัดหนังสือเข้าชั้นยอมทำไ้รวดเร็วขึ้นกว่าเดิม แม้มีการเปลี่ยนแปลงเลขหมู่หรือตำแหน่งที่วางหนังสือบ้างก็ตาม ปัญหาการค้นหาหนังสือยอมไม่เกิดแก่ผู้อ่านหรือบรรณารักษ-

แก้อย่างใด เมื่อห้องสมุดมีการจัดหมู่หนังสืออย่างมีระเบียบ ที่สันหนังสือทุกเล่มมีเลขเรียกหนังสือ อันเป็นสัญลักษณ์ของหนังสือแต่ละเล่มปรากฏอยู่ ผู้อ่านสามารถค้นหนังสือโดยมีตัวบรรยายการเป็นสื่อกลาง และใช้เลขเรียกหนังสือในบัตรรายการเป็นรหัส ทำให้สามารถค้นหนังสือที่ต้องการได้รวดเร็วและถูกต้อง เจ้าหน้าที่แผนกจ่าย-รับหนังสือ สามารถให้บริการได้สะดวก และการจัดหนังสือเข้าชั้นก็ทำได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นับว่าเป็นการประหยัดเวลาของทั้งผู้อ่านและบรรณารักษ์ ตรงกับกฎข้อที่ 4 ของรังกานาธานที่ว่า ประหยัดเวลาของผู้อ่าน

ลักษณะของระบบจัดหมู่หนังสือที่ดี

การที่ห้องสมุดจะตัดสินใจเลือกใช้ระบบจัดหมู่หนังสือแบบใดหรือประเภทใดนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ ประเภท ขนาด ตลอดจนผู้ใช้ห้องสมุดเป็นสำคัญ เพื่อจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการจัดหมู่หนังสือระบบนั้น ๆ ถ้าจะพิจารณาตามขนาดของห้องสมุด เราอาจแบ่งการจัดหมู่หนังสือออกได้เป็น 2 ระดับ คือ การจัดหมู่หนังสือโดยการให้เลขหมู่หนังสืออย่างกว้าง ๆ (Broad Classification) และการจัดหมู่หนังสืออย่างละเอียด (Close Classification)¹ แบบแรกใช้เลขหมู่หนังสือระบบใดระบบหนึ่ง โดยเลือกใช้เฉพาะหมวด และหมู่ใหญ่เท่านั้น รายละเอียดในหมู่ย่อยตัดทิ้งไป ส่วนแบบหลังต้องใช้เลขหมู่หนังสือสำหรับหนังสือแต่ละวิชาอย่างละเอียดและสมบูรณ์ที่สุด โดยการให้หมวดใหญ่สำหรับหนังสือที่มีเนื้อหาทั่ว ๆ ไป และให้เลขหมู่โดยละเอียดถูกต้อง สำหรับหนังสือที่มีเนื้อเรื่องเฉพาะลงไป ห้องสมุดขนาดใหญ่หรือห้องสมุดเฉพาะควรใช้การจัดหมู่อย่างละเอียด เพื่อให้หนังสือที่มีในห้องสมุด มีเลขหมู่ที่เฉพาะเจาะจง และเพื่อให้หนังสือแต่ละเล่มมีเลขเรียกหนังสือที่ไม่ซ้ำกัน ส่วนห้องสมุดขนาดเล็กหรือขนาดกลาง อาจใช้วิธีการจัดหมู่หนังสืออย่างกว้าง ๆ เพราะหนังสือในแต่ละสาขาวิชาอาจมีน้อยแต่ในแผนการจัดหมู่หนังสือมีเลขหมู่ที่ละเอียดมากเกินไป

¹Maurice F. Tauber, Technical Services in Libraries

การเลือกระบบจัดหมู่หนังสือเป็นเรื่องที่ผู้บริหารห้องสมุดและบรรณารักษ์ฝ่ายต่าง ๆ ควรร่วมกันพิจารณา เพราะระบบจัดหมู่หนังสือมีส่วนสัมพันธ์กับงานคานาบริหารและการให้บริการของห้องสมุด บทบาทที่แท้จริงของบรรณารักษ์ คือการเป็นตัวกลางระหว่างหนังสือและผู้อ่าน แต่บรรณารักษ์จะเป็นตัวกลางที่ดีและประสบความสำเร็จโลกคือเมื่อห้องสมุดเลือกใช้ระบบจัดหมู่หนังสือที่ดีและเหมาะสม จริงอยู่แม้ว่าระบบจัดหมู่หนังสือไม่สามารถแทนที่ตัวบุคคล คือบรรณารักษ์ได้ แต่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของบรรณารักษ์ในการที่จะให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ระบบจัดหมู่หนังสือของห้องสมุดจึงนับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของห้องสมุดทุกขนาด และทุกประเภท ถ้าเลือกใช้ระบบจัดหมู่หนังสือที่ไม่เหมาะสมแล้ว ย่อมจะเกิดปัญหาในการดำเนินงานของห้องสมุด จำเป็นต้องเปลี่ยนระบบจัดหมู่หนังสือจากระบบที่ใช้อยู่เดิมไปใช้อีกระบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมกว่า ทั้งนี้ต้องรวมถึงการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางตอนของบัตรรายการ อันจะมีผลต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเปลี่ยนด้วย ฉะนั้นการเลือกระบบจัดหมู่หนังสือที่ถูกต้องจะช่วยขจัดปัญหาของการจัดหมู่ อันจะเกิดขึ้นในอนาคตได้

ลักษณะสำคัญ ๆ ของระบบจัดหมู่หนังสือที่ดีมีดังนี้ คือ

1. ความสมบูรณ์ของสรรพวิชาการ (Completeness) เนื่องจากระบบจัดหมู่หนังสือ เป็นวิธีการจัดความรู้ที่มนุษย์แสดงออกมาในรูปของงานเขียนและการบันทึก เกี่ยวข้องอยู่ในหลายสาขาวิชา เมื่อมีการพัฒนาความคิด และวิวัฒนาการด้านความรู้ ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้น วิทยาการใหม่ ๆ อาจเข้ามาแทนที่วิทยาการที่ล้าสมัย ระบบจัดหมู่หนังสือที่ดีจึงจำเป็นต้องครอบคลุมสาขาวิชาการทั้งที่มีอยู่ในอดีตและที่อาจเกิดขึ้นใหม่ในอนาคตให้สมบูรณ์ที่สุด

2. ความยืดหยุ่น (Flexibility) อันจะมีผลทำให้สามารถเพิ่มเติมเนื้อหาวิชาใหม่ ๆ เข้าไปในระบบจัดหมู่หนังสือได้โดยไม่มีปัญหาเกิดขึ้นแต่ประการใด รังกานธาณได้ใช้คำว่า "เอื้อให้อย่างไม่สิ้นสุด" (Infinite Hospitality)¹ ซึ่งหมายถึง -

¹ Jesse H. Sheela, Libraries and the Organization of Knowledge

การเว้นที่ว่างเหลือไว้ในแผนการจัดหมู่หนังสือเพื่อวิชาการใหม่ ๆ ไม่ว่าจะ เป็นสิ่งที่สัมผัสได้หรือไม่ได้ สิ่งที่เป็นความจริงหรือจินตนาการ สิ่งที่ยังอยู่หรือสูญหายไป ได้ ไม่ว่าจะในอดีตหรือปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการจัดลำดับความรู้ในบางครั้งอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสภาวะ ดังคำกล่าวของ เกรซ โอ เคลลี (Grace O. Kelley) ที่ว่า ไม่มีระบบจัดหมู่หนังสือระบบใดที่จะอยู่นิ่งเฉยโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงการจัดลำดับของความรู้เลย¹

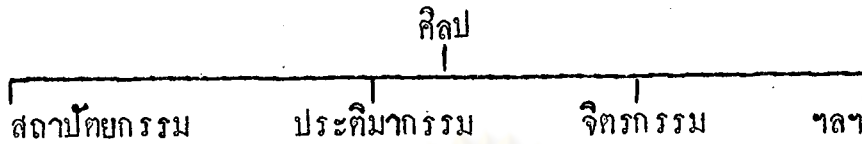
3. การเรียงลำดับหมวดและหมู่ของเนื้อหาวิชา (Order of Classes and Divisions) มาร์กาเร็ต แมนน์ (Margaret Mann) ได้เห็นว่า ระบบจัดหมู่หนังสือที่ดีควรเป็นการวางแบบแผนที่จัดพิมพ์ขึ้นโดยมีลักษณะมองเห็นเด่นชัดว่า ระบบนั้น ๆ ครอบคลุมสาขาวิชาใดไว้มาก² สิ่งที่สำคัญของการจัดลำดับความรู้ในแผนการจัดหมู่ของระบบจัดหมู่หนังสือแต่ละระบบ คือการแสดงให้เห็นการลดหลั่นไปตามลำดับชั้น (Hierarchy) ของการจัดหมู่หนังสือ โดยเริ่มจากการจัดเนื้อหาวิชาเป็นหมวดใหญ่ก่อน ในแต่ละหมวดแบ่งเป็นหมู่ใหญ่ ในแต่ละหมู่ใหญ่ก็แบ่งเป็นหม้อย่อยอีก ตามลำดับ โดยแสดงให้เห็นเนื้อหาอย่างกว้าง ๆ โดยทั่วไปก่อน แล้วจึงนำเข้าสู่เรื่องที่เกี่ยวข้องที่เฉพาะยิ่งขึ้น ทฤษฎีของระบบจัดหมู่หนังสือโดยส่วนรวมแล้ว มักคำนึงถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาในลักษณะของการลดหลั่นลงมาเป็นลำดับชั้น ส่วนความสัมพันธ์ในทางขนาน (Horizon) จะไม่คำนึงถึงมากนัก กล่าวคือ แต่ละวิชาในหมวดใหญ่หรือหมู่ใหญ่ มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ความสัมพันธ์ต่อกันเป็นไปในลักษณะที่ทับที่ เพื่อนกับเพื่อน มิใช่ในลักษณะพอกับลูก³ ตัวอย่างการแบ่งวิชาต่าง ๆ ในหมวดศิลป ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม เป็นต้น วิชาดังกล่าวนี้ต่างก็เป็นแขนงวิชาหนึ่ง ๆ ในหมวดศิลป

¹ Grace O. Kelley, The Classification of Books (New York: H.W. Wilson, 1937), p. 15.

² Margaret Mann, Introduction to Cataloging and the Classification of Books (2d ed.; Chicago: American Library Association, 1944), p. 48.

³ Phillips, op. cit., p. 24.

การเรียงลำดับวิชาใดก่อนหรือหลังมีไ้ทำให้ความสำคัญของวิชานั้น ๆ ลดลงแก่ประการใด
(ดูตารางประกอบ)

มาร์กาเร็ต เอ็ม เฮอร์ดแมน (Margaret M. Herdman) ได้สนับสนุนการเรียงลำดับหมวดและหมู่ต่าง ๆ ของระบบจัดหมู่หนังสืออย่างมีเหตุผล¹ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว เป็นลักษณะที่ทำให้ระบบจัดหมู่หนังสือมีข้อจำกัดมาก กล่าวคือ ในห้องสมุดขนาดใหญ่ที่มีหนังสือในแต่ละหมวดวิชาเป็นจำนวนมาก หนังสือเหล่านั้นอาจต้องจัดแยกอยู่ในชั้นต่าง ๆ ของอาคารห้องสมุด เพราะไม่มีห้องขนาดใหญ่พอที่จะจัดหนังสือทุกหมวดอยู่ในที่เดียวกัน เมื่อหนังสือจัดแยกกันทำให้อ่านไม่สามารถเห็นความสัมพันธ์ของหนังสือแต่ละหมวดได้จึงเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นมากนัก ยกเว้นในห้องสมุดขนาดเล็กซึ่งมีหนังสือจำนวนน้อย การจัดหนังสือที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กันหรือเกี่ยวข้องกันไว้ในชั้นหนังสือที่อยู่ใกล้เคียงกันย่อมสามารถจัดได้และจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ใช้ในการค้นหาหนังสือได้สะดวกยิ่งขึ้น

4. การมีหมวดหมู่สำหรับหนังสือทั่ว ๆ ไป (Generalia Class) ระบบจัดหมู่หนังสือที่ดี ควรมีเลขหมู่สำหรับหนังสือทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่สามารถจัดเข้าไว้ในหมวดใดของสาขาวิชาอื่น ๆ ได้ ก็จัดไว้เป็นหมวดทั่ว ๆ ไป ในทำนองเดียวกันสาขาวิชาต่าง ๆ ก็ควรมีเลขหมู่สำหรับหนังสือที่มีเนื้อหาวิชานั้น ๆ อย่างกว้าง ๆ โดยมีได้เน้นเรื่องในคำนำคำหนึ่ง หรือลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งของเนื้อหาวิชา จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมียเลขหมู่ใหญ่หรือหมู่ย่อยสำหรับหนังสือประเภทนั้น ๆ ด้วย

¹Margaret M. Herdman, Classification: an Introductory Manual (2d ed.; Chicago: American Library Association, 1947), p. 5.

5. มีตารางเลขเฉพาะ (Tables) เพื่อแสดงวิธีเขียนหรือลักษณะการเขียนแบบต่าง ๆ เช่น โค้งกลอน บทละคร หรือความเรียง รวมทั้งการแบ่งควยวิธีอื่น ๆ เพื่อให้หนังสือมีเลขหมู่ที่ละเอียดยิ่งขึ้น เลขในตารางเฉพาะเหล่านี้ ควรมีความหมายคงที่ เพื่อสามารถใช้กับหมวดต่าง ๆ ของระบบจัดหมู่หนังสือได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง

6. คำศัพท์ (Terminology) คำศัพท์ที่ใช้ในระบบจัดหมู่หนังสือหมายถึงชื่อที่เรียกหมวด หมู่ใหญ่ หมู่ย่อย ต่าง ๆ ในระบบจัดหมู่หนังสือ อาจเป็นคำศัพท์หรือวลีก็ได้ แต่ต้องแสดงความหมายเฉพาะ ชัดเจน และถูกต้อง พร้อมกับชี้ให้เห็นว่าหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ลักษณะใดที่จะรวมไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ศัพท์ที่ใช้ควรแสดงความเป็นเอกลักษณ์ ของสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง และเป็นที่น่าสนใจทั้งบรรณารักษ์ฝ่ายจัดหมู่หนังสือและผู้ใช้ของสมุด อย่างไรก็ตาม ศัพท์เป็นเพียงตัวกลางระหว่างสัญลักษณ์และบรรณารักษ์ฝ่ายจัดหมู่หนังสือ จากศัพท์คำหนึ่ง บรรณารักษ์สามารถให้สัญลักษณ์สำหรับหนังสือที่มีเนื้อหาตรงกับศัพท์ดังกล่าวได้ ถ้าศัพท์ไม่มีความหมายในตัวเองแล้ว การให้เลขหมู่หนังสือจะไม่มีคุณค่าแต่อย่างใด คำศัพท์ที่เลือกใช้ในระบบจัดหมู่หนังสือ ควรจะเลือกคำศัพท์ซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ อาจเป็นคำศัพท์ทางวิชาการหรือคำศัพท์ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันอยู่ การเรียงลำดับของศัพท์เหล่านั้น ก็ควรมีการสำรวจความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละแขนงวิชา เพื่อจะได้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

7. สัญลักษณ์ (Notations) เป็นเครื่องหมายที่ใช้แทนศัพท์หรือเนื้อเรื่องของหนังสือในหมวดหมู่ต่าง ๆ ของระบบจัดหมู่หนังสือ สัญลักษณ์ดังกล่าวอาจเป็นตัวเลข ตัวอักษร หรือเครื่องหมายวรรคตอนตามแต่จะกำหนดขึ้น สัญลักษณ์ของระบบจัดหมู่หนังสือแต่ละระบบมักจะต่างกันไปบางระบบอาจใช้เพียงตัวเลขหรือตัวอักษรแต่เพียงอย่างเดียว เรียกว่าสัญลักษณ์บริสุทธิ์ (Pure Notation) แต่อาจใช้ทั้งตัวอักษร ตัวเลข หรือตัวอักษรตัวเลข และเครื่องหมายวรรคตอน เรียกว่าสัญลักษณ์ผสม (Mixed Notation)² สัญลักษณ์นี้มีบทบาท

¹Arthur Maltby, (ed.) Classification 1970 (London: Clive Bingley, 1972), p. 21.

²Tauber, op. cit., pp. 187-8.

ที่สำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นกฎแจไปสู่ความหมายของเนื้อหาวิชาในหนังสือ ระบบจัดหมู่หนังสือ
ของอาศัยสัญลักษณ์เพื่อจัดโครงสร้างของระบบให้เป็นแบบแผนเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับ
บรรณารักษ์ฝ่ายจัดหมู่หนังสือของห้องสมุด อีกทั้งเพื่ออำนวยความสะดวกในการค้นหาหนังสือ
ของผู้ใช้ห้องสมุด และช่วยให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดจัดหนังสือเรียงชั้นได้ง่าย และเป็นระเบียบ
ด้วย สัญลักษณ์ที่ใช้ในระบบจัดหมู่หนังสือที่ดี จะต้องมีลักษณะที่จำได้ง่าย สั้น และมีเลขช่วย
ความจำ คำว่าช่วยความจำ (Mnemonics) มาจากภาษากรีก แปลว่า จำ ในพจนานุกรม
หมายถึง ศิลปะในการช่วยความจำ คือช่วยให้จำกลุ่มคำหรือจำนวนเลข อันจะมีส่วนช่วยให้
ลดการไขครรชนีลงได้ สัญลักษณ์ที่ช่วยความจำจะมีลักษณะที่เฉพาะ สามารถใช้ได้เหมือน
กันทุกครั้ง และสนองความประสงค์ของงานด้านต่าง ๆ ของห้องสมุดดังกล่าวแล้ว

8. ครรชนี (Index) คำว่าครรชนี กรมศิลปากรเรียกว่า สารบัญคนเรื่อง
ได้แก่เรื่องย่อย ๆ ในหนังสือเล่มนั้น ๆ บอกเลขหน้าที่จะค้นเรื่องราวนั้น ๆ ได้ และเรียง
ลำดับตามตัวอักษรตัวแรกเป็นต้นไป และมักจะอยู่ตอนท้ายเล่มของหนังสือเสมอ¹ สำหรับ
ครรชนีของระบบจัดหมู่หนังสือ นั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับครรชนีของหนังสือทั่วไป แต่มี
ลักษณะพิเศษคือ ในเรื่องย่อยต่าง ๆ นั้น จะมีเลขหมู่หนังสือกำกับไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับ
การให้เลขหมู่หนังสือก่อนการ เปิดจากแผนการจัดหมู่หนังสือแทนเลขหน้าของหนังสือ ครรชนีช่วยให้
การกำหนดเลขหมู่สำหรับหนังสือแต่ละเล่มดำเนินไปอย่างสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ครรชนี
ของระบบทศนิยมของคิวอี้แยก เป็นเล่มเฉพาะจาก เล่มที่เป็นแผนการจัดหมู่ แต่ครรชนีของระบบ
หอสมุดรัฐสภาอเมริกันอยู่ตอนท้ายของหนังสือเลขหมู่แต่ละหมวด การทำครรชนีของระบบจัด
หมู่หนังสือสามารถทำได้ 2 ประเภท คือ ครรชนีเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กับครรชนีสัมพันธ์
(Relative Index) ครรชนีเฉพาะเรื่องหมายถึงครรชนีที่มีเลขหมูกำกับเฉพาะเรื่องที่มี
ลำดับในครรชนี กล่าวคือ เมื่อมีคำหรือวลีของเรื่องใด จะมีเลขหมู่หนังสือสำหรับเรื่องนั้น ๆ
กำกับอยู่ ส่วนครรชนีสัมพันธ์มีลักษณะที่พิเศษขึ้น คือ เมื่อเป็นครรชนีของเรื่องใดก็จะให้

¹ สหัชฌิลักษณะ อำนวยการจัด บรรณารักษศาสตร์ เบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 4 ; พระนคร :
ไทยวัฒนาพานิช, 2515), หน้า 18.

หัวข้อวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ไว้ทุกด้าน รวมทั้งการใช้ในลักษณะต่าง ๆ กัน ของคำที่มีความหมายเหมือนกัน ลักษณะของบรรณวิธานสัมพันธ์โคแอกบรรณวิธานของระบบจัดหมู่หนังสือ แบบทัศนียมของคิวอี้

บรรณารักษ์สามารถไขปริศนาคำต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น เพื่อช่วยในการพิจารณา ว่า ระบบจัดหมู่หนังสือที่จะเลือกใช้จัดหมู่หนังสือในห้องสมุดมีลักษณะ เป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่ดีหรือไม่ อย่างไรก็ตามการพิจารณาจัดหมู่หนังสือในห้องสมุดจะดำเนินไปโดยวิธีใดหรือไม่นั้นนอกจากจะต้องพิจารณาถึงระบบจัดหมู่หนังสือที่ดีแล้ว ยังจำเป็นต้องมีบรรณารักษ์ฝ่ายจัดหมู่หนังสือที่ได้รับการศึกษาอบรมวิชาการจัดหมู่หนังสือระบบที่ใช้อยู่ในห้องสมุดมาเป็นอย่างดี และมีความคุ้นเคยกับหนังสือทุกแขนงวิชา เพื่อให้สามารถจัดหมู่หนังสือได้อย่างถูกต้องและให้เลขหมู่หนังสือที่เหมาะสม ปัญหาการให้เลขหมู่หนังสือส่วนใหญ่มักเกิดจากบรรณารักษ์ฝ่ายจัดหมู่หนังสือมีประสบการณ์น้อย และไม่คุ้นเคยกับระบบจัดหมู่หนังสืออื่น ๆ ก็เพียงพอ

ประวัติการจัดหมู่หนังสือและวิวัฒนาการของระบบจัดหมู่หนังสือ

การศึกษาประวัติการจัดหมู่หนังสือ ทำให้ใคร่ถึงวิธีการลำดับความคิดของมนุษย์ ตั้งแต่สมัยโบราณเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ความพยายามของมนุษย์ในการศึกษาเปรียบเทียบ และทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ จนสามารถเห็นข้อแตกต่างของสิ่งที่อยู่ในจักรวาล เป็นผลให้มีการจัดทำระบบการจัดหมู่หรือแยกประเภทของสิ่งที่อยู่รอบตัวซึ่งรวมทั้งสรรพวิชาต่าง ๆ การจัดหมู่หนังสือได้มีมานานแล้ว แต่วิธีการปฏิบัติแตกต่างกันออกไป สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ การจัดหมู่หนังสือโดยถือเอาความสะดวก โดยมีใจคำนึงถึงลำดับวิวัฒนาการของความรู้อื่นต่าง ๆ โคแอกการจัดหมู่หนังสือตามขนาด ตามสีปก และเลขทะเบียนของหนังสือ เป็นต้น การจัดหมู่หนังสือด้วยวิธีดังกล่าวนี้มีปรากฏในห้องสมุดสมัยโบราณหรือแม้แต่ห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน ในคอนตันคริสต์ศตวรรษที่ 19 ก็ใช้วิธีจัดหมู่หนังสือตามขนาด โดยมีหลักฐานที่จอห์น เบคเลย์ (John Beckley) บรรณารักษ์คนแรกในห้องสมุด โคแอกจัดทำรายการหนังสือในห้องสมุด เมื่อเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1802¹ การจัดหมู่หนังสือด้วยวิธีที่ 2 คือ การจัดหมู่หนังสือตามแบบแผน กฎเกณฑ์ ที่ผู้จัดตั้งขึ้นตามระบบจัดหมู่หนังสือ ซึ่งส่วนใหญ่มีต้นกำเนิดมาจากคำอธิบายของนักทฤษฎีการจัดหมู่หนังสือแต่ละฉบับ

¹W.C. Berwick Sayers, A Manual of Classification for Librarians

แบบแผน กฎเกณฑ์ที่มีผู้คิดค้นขึ้นมา เป็นระบบจัดหมู่หนังสือ ซึ่งส่วนใหญ่มักจัดตามลำดับ เนื้อหาวิชาของหนังสือแต่ละสาขาวิชา

การจัดหมู่หนังสือแบบหลังนี้ ได้มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน เริ่มด้วยการจัดแท่งบันดินเหนียวของพระเจ้าอัสซูบานิปาล (Assur-ban-i-pal) ในห้องสมุดของชาวอัสซีเรีย โดยแบ่งแท่งบันดินเหนียวเป็น 2 หมวดใหญ่ คือ พวกที่บันทึกเรื่องราวของโลกพวกหนึ่ง เรื่องทางสวรรค์อีกพวกหนึ่ง และภายใต้หมวดใหญ่สามารถแบ่งย่อยออกไปได้อีก การจัดห้องสมุดของชาวกรีกและโรมัน ได้มีหลักฐานปรากฏเกี่ยวกับการตั้งห้องสมุดของชาวโรมัน รวมทั้งการจัดแยกหนังสือตามประเภทของผู้เขียน คือ เรียงหนังสือของนักเขียนนอกศาสนาไว้ที่ผนังคานหนึ่งของห้อง และอีกคานหนึ่งจัดเรียงหนังสือของนักเขียนที่นับถือคริสตศาสนา¹ ในปี 260-240 ก่อนคริสตกษัตริราช คัลลิมาคัส (Callimachus) บรรณารักษ์ชาวอียิปต์ ได้คิดระบบจัดหมู่หนังสือขึ้นใช้ในห้องสมุดอเล็กซานเดรีย แต่เนื่องจากหลักฐานการจัดหนังสือฉบับสมบูรณ์ได้สูญหายไปพร้อมกับบัตรรายการของหนังสือ ทำให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดหมู่หนังสือน้อยมาก แต่เชื่อได้ว่ามีการแบ่งหมวดหมู่หนังสือออกเป็น 5 หมวดใหญ่ คือ กวีนิพนธ์ (Poetry) ประวัติศาสตร์ (History) ปรัชญา (Philosophy) จาตุศิลป์ (Oratory) และเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous)² ภายในแต่ละหมวดก็กล่าวจัดเรียงตามลำดับสมัย และตามลำดับอักษรของผู้แต่งหนังสือเล่มนั้น ๆ

ห้องสมุดในสมัยกลาง มีวิธีการจัดหนังสือคล้ายคลึงกับห้องสมุดในสมัยแรก ๆ คัมบลิว อาร์ บี ปรีโคซ์ (W.R.B. Prideaux) กล่าวถึงการจัดห้องสมุดในยุคนี้ไว้ใน

¹Herdman, *op. cit.*, p. 15.

²James Westfall Thompson, Ancient Libraries of Canterbury and Dover (Berkeley: University of California, 1940), pp. 78-79, Quoted in Margaret M. Herdman, Classification: An Introductory Manual (2d ed.; Chicago: American Library Association, 1947), p. 15.

เอกสารเรื่อง การจัดห้องสมุดในปลายศตวรรษที่ 17 โดยระบุว่า ห้องสมุดจัดหนังสือตามหมวดวิชาต่าง ๆ ภายในแต่ละหมวด จัดแยกหนังสือออกตามขนาดตอจากนั้นจึงเรียงหนังสือเข้าตามลำดับก่อนหลังของหนังสือที่เข้ามาในห้องสมุด หนังสือบางหมวดอาจเรียงลำดับตามอักษรชื่อผู้แต่ง หรือพิจารณาตามสมัยและเชื้อชาติของผู้แต่ง¹ วิธีการจัดหนังสือของพระในนิกายเยซูอิต เป็นตัวอย่างที่น่าสนใจของการจัดหนังสือในห้องสมุดสมัยกลาง กล่าวคือ มีการกำหนดที่ตั้งแน่นอนของหนังสือแต่ละเล่มบนชั้น (fixed location) ชั้นหนังสือแต่ละชั้นในห้องสมุดถูกกำหนดกว่าเป็นที่วางของหนังสือหมวดใดหรือหมู่ใด พร้อมกันนั้นหนังสือแต่ละเล่มจะมีเลขเรียงกันไปตามลำดับก่อนหลังที่เข้ามาในห้องสมุด การเรียงหนังสือด้วยวิธีดังกล่าวนี้เป็นระบบที่สะดวกในการเรียงหนังสือขึ้นชั้น แต่ไม่เหมาะสมสำหรับห้องสมุดที่จะขยายต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม การจัดหนังสือดังกล่าวมีอิทธิพลต่อห้องสมุดหลายแห่ง โดยเฉพาะห้องสมุดในประเทศอังกฤษ ในสมัยแรก ๆ เช่น ห้องสมุด ไครสต์เชิร์ช (Christchurch)²

จะเห็นได้ว่า การจัดหนังสือในสมัยแรก ๆ นิยมการจัดตามความสะดวกเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาในสมัยหลังได้มีการเปลี่ยนแปลง ผู้ที่คิดระบบการจัดหนังสือได้ยึดถือหลักความจริงเป็นพื้นฐาน อีกทั้งได้ใช้วิชาปรัชญาเข้าช่วยในการจัดทำ อาศัยความคิดเรื่องการแบ่งหมวดหมู่ เนื้อหาวิชาของนักปราชญ์ และนักปรัชญาในอดีต อริสโตเติล (Aristotle)³ เป็นนักคิดผู้ยิ่งใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อนักคิดในสมัยหลัง อาทิเช่น เซอร์ ฟรานซิส เบคอน (Sir Francis Bacon) อริสโตเติลได้แบ่งหมวดหมู่ของความรู้ออกเป็น 3 ภาค คือ ความรู้-

¹Library Association Record, 1904, pp. 132-3, quoted in W.C. Berwick Sayers, A Manual of Classification for Librarians (4th ed.; London: Andre Deutsch, 1967), p. 111.

²Sayers, A Manual of Classification..., pp. 111-2.

³B.C. Vickery, Classification and Indexing in Science (London: Butterworth, Scientific Publications, 1958), p. 119.

ภาคปฏิบัติ (Practical or Ethical) ประกอบด้วยวิชาเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ ความรู้ในการสร้างสรรค์ (Productive or Creative) ประกอบด้วย กวีนิพนธ์ และศิลปะ และความรู้ภาคทฤษฎี (Theoretical) ประกอบด้วยคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ และเทววิทยา¹

นอกจากอริสโตเติล ได้มีนักปรัชญาอีกหลายคนที่ได้พยายามจัดแบ่งและวางโครงสร้างของความรู้ วาโร (Varro) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี 116-27 ก่อนคริสตกาล เป็นอีกคนหนึ่ง ในสมัยนั้นที่ได้จัดความรู้ตามวิธีของชาวโรมัน กล่าวคือ ได้จัดวิชาศิลปศาสตร์ออกเป็น 7 แขนงวิชา โดยแบ่งเป็น ทรีเวียม (Trivium) ประกอบด้วย ไวยากรณ์ ภาษาลึน ศิลปะในการประพันธ์ ควอดริเวียม (Quadrivium) ประกอบด้วย เลขคณิต ดนตรี เรขาคณิต การาราศาสตร์ และวาโรได้เพิ่มวิชาแพทยศาสตร์กับสถาปัตยกรรมศาสตร์เข้าไปด้วย²

หลังจากวาโรเป็นต้นมาจนถึงสมัยกลาง วิวัฒนาการด้านการจัดแบ่งหมวดหมู่ของวิชา ความรู้มิได้เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด จนกระทั่งถึงคริสต์ศตวรรษที่ 16 เมื่อ คอนราด เกสเนอร์ (Conrad Gesner) ผู้มีอายุระหว่างปี ค.ศ. 1516-1565 ได้เขียนหนังสือชื่อ บิบลิโอเธกา ยูนิเวอร์ซาลิส (Bibliotheca Universalis) เป็นหนังสือบรรณานุกรมรวบรวมรายชื่อ หนังสือภาษาละติน กรีก และฮีบรู พร้อมด้วยคำวิจารณ์และยกข้อความบางตอนที่เห็นว่าสำคัญ มาประกอบการเรียงลำดับหมวดหมู่ของหนังสือให้หลักการเรียงลำดับความรู้ซึ่งได้ขยายกว้างออกไปกว่าสมัยก่อน ๆ มีหัวข้อวิชาต่าง ๆ ทั้งหมด 21 หัวข้อวิชา ประกอบด้วยวิชาศิลปศาสตร์ ทั้ง 7 แขนง ตามโครงสร้างการจัดความรู้ของวาโร เพิ่มเติมด้วยวิชาชั้นสูงและวิชาเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ อีกด้วย³

¹Thelma Eaton, "The Development of Classification in America," in The Role of Classification in Modern American Library (Champaign, Illinois: The Illini Union Bookstore, 1959), p. 9.

²Loc. cit.

³Loc. cit.

เมื่อเริ่มคริสต์ศตวรรษที่ 17 ได้มีนักคิดผู้ยิ่งใหญ่ชาวอังกฤษ คือ เซอร์ ฟรานซิส เบคอน ได้เขียนหนังสือชื่อ *The Advancement of Learning* ในปี ค.ศ. 1605¹ เป็นหนังสือประวัติการบันทึกความคิดของมนุษย์ สภาวะของความรู้ แผนผังความรู้ของมนุษย์ เบคอนมีความคิดว่า โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์มีความรู้ลึกลับึกคึกซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ ความจำ (Memory) จินตนาการ (Imagination) และเหตุผล (Reason) ซึ่งทำให้เกิดวิชา ประวัติศาสตร์ ร้อยกรอง และปรัชญา ตามลำดับ ความจำทำให้เกิดวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอยู่ 2 ชนิด คือ บันทึกผลงานของธรรมชาติ (Natural History) และบันทึกผลงานของมนุษย์ (Civil History) จินตนาการ กระทำการต่อสิ่งต่าง ๆ ที่รับรู้ ทางประสาทสัมผัส แยกแยะ ขยาย และนึกฝันให้เลิศลอยตามใจปรารถนา ทำให้โดยร้อยกรองและอื่น ๆ ส่วนวิชาปรัชญา เป็นผลจากการใช้เหตุผล จึงกล่าวได้ว่า เบคอนเป็นนักคิดระบบการจัดหมู่ของความรู้คนแรกที่ให้ความสำคัญโครงร่างของความรู้ขึ้นมาเพื่อนำมาใช้กับการจัดหมู่หนังสือในห้องสมุด

โครงร่างของความรู้ที่เบคอนเสนอนั้น เป็นเพียงภาพสะท้อนสภาวะของความรู้ในสมัยเมื่อเริ่มมีระบบการจัดหมู่หนังสือเท่านั้น แต่อิทธิพลของเบคอนที่มีต่อนักคิดในสมัยต่อมา นับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีค่ากว้างขวางและลึกซึ้ง ตัวอย่างที่สำคัญได้แก่ ไซมัส เจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson) ประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับเอาแนวความคิดในการจัดแบ่งความรู้ของเบคอนและของเลอรอง ดาลอมแบร์ต (Jean Le Rond D'Alembert) มาจัดทำเป็นระบบจัดหมู่หนังสือของตนเอง โดยใช้จัดหนังสือในห้องสมุดส่วนตัว และใช้จัดหมู่หนังสือที่มหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย² ซึ่งมีอิทธิพลต่อระบบการจัดหมู่หนังสือแบบแรก

¹Sayers, A Manual of Classification..., p. 117.

²Leo E. La Montagne, "Historical Background of Classification," in Reader in Classification and Descriptive Cataloging, ed. by Ann F. Painter (Washington, D.C.: The National Cash Register, C1972), p. 25.

ที่ใช้จัดหนังสือในหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลในการจัดหนังสือในสมัยแรก ๆ ของหอสมุด บอดเลียน (Bodleian) ในประเทศอังกฤษ ดร.ดับบลิว ที แฮร์ริส (Dr. W.T. Harris) ได้กลับแนวความคิดของ เบคอนบางส่วน และจัดทำระบบการจัดหนังสือของ ตนขึ้น ในปี ค.ศ. 1870 ยิ่งกว่านั้นแนวความคิดของ เบคอนยังมีอิทธิพลต่อการจัดทำสารานุกรม ฝรั่งเศสของดิเคโร (Diderot) ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ดิเคโรเองก็ได้เขียนยกย่อง เบคอนไว้ ว่า ถ้าผลงานสารานุกรมประสบความสำเร็จก็เป็นเพราะบุญคุณของ เบคอนผู้วางแผนผังสากล ของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และศิลปไว้อย่างกว้าง ๆ ตั้งแต่ครั้งยังไม่มีศิลปะหรือวิทยาศาสตร์ เพราะอัจฉริยภาพบุคคลผู้ใดได้เสนอสิ่งที่ควรจะศึกษาไว้ตั้งแต่สมัยที่การบันทึกเรื่องเกี่ยวกับสรรพวิชา ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นยังไม่ได้ทำเสียด้วยซ้ำ¹

อิทธิพลจากแนวความคิดของ เบคอนได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ผู้คิดระบบการจัดหนังสือชาวฝรั่งเศสที่ได้แนวความคิดของเบคอน เริ่มตั้งแต่เกเบรียล โนเด (Gabriel Noude) ผู้เขียนหนังสือบรรณานุกรมเรื่อง Avis Pour Dresser Une Bibliothique ในปี ค.ศ. 1643 และ จอห์น อีเวอลิน (John Evelyn) เป็นผู้แปล นับว่าเป็นผลงานที่มีคุณประโยชน์ต่อวงการบรรณารักษศาสตร์มาก ตามหลักของโนเดได้แบ่งสรรพวิชาต่าง ๆ ออกเป็น 12 หมวด ได้แก่ เทววิทยา แพทยศาสตร์ บรรณานุกรม วิชาคำนวณ วัน เดือน ปี ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปการทหาร นิติศาสตร์ การปกครองคณะสงฆ์ และวินัยของสงฆ์ ปรัชญา การเมือง และวรรณคดี บุคคลต่อไปคือ ชอง กานีเย (Jean Ganier) ได้จัดทำ บัตรรายการหนังสือของวิทยาลัยแคลมงต์ (Clermont College) ในปารีส เมื่อปี ค.ศ. 1678 อิสมาเอล บุลลิโอ (Ismael Bouilliau) เป็นผู้รวบรวมบัตรรายการของ หอสมุด ซาค-ออกัส เดอ ทู (Jacques - Auguste de Thou) และเป็นผู้ซึ่งได้ ชื่อว่าเป็นผู้จัดทำระบบจัดหนังสือแบบฝรั่งเศส (French System) หรือระบบของร้านขายหนังสือที่ปารีส (System of the Paris Bookseller) ในเวลาต่อมา ระบบนี้ เป็นที่นิยมกันมากในยุโรป ต่อมาภายหลัง กุสตาฟ บรูเน็ต (Gustave Brunet 1780-1867)

¹Sayers, A Manual of Classification..., p. 118.

ได้จัดทำรายละเอียดต่าง ๆ เพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น¹

บรูเนต ได้เขียนหนังสือคู่มือการจัดหนังสือและห้องสมุดชื่อ Manuel du Libraire et d' l' Amateur de Livres ขึ้นในปี ค.ศ. 1809² ถือว่าเป็นหนังสือสำคัญที่กล่าวถึงเรื่องระบบจัดหนังสือ โดยแบ่งเป็น 5 หมวดใหญ่ คือ เทววิทยา นิติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ปรัชญา และวรรณคดี ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีพื้นฐานมาจากแนวความคิดของเบคอน แต่นำมาดัดแปลงกลับ (Inverted Baconian)³ เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดหนังสืออย่างแท้จริง ได้มีผู้วิจารณ์ว่าระบบของบรูเนตเป็นระบบที่ไม่เป็นวิชาการเพียงพอ แต่ ชาลส์ โนดีเอ (Charles Nodier) โคลงสนับสนุนระบบนี้และให้เหตุผลว่า ระบบนี้ได้รวบรวมหมวดหมู่ย่อยจำนวนนับไม่ถ้วนไม่ว่าเรื่องอะไรที่สติปัญญาของมนุษย์จะสรรหามาแต่ง เป็นหนังสือไว้ได้ การวางการจัดหมวดหมู่ของบรูเนต โดยละเอียดมีเนื้อที่สลับแปรคหน้าของหนังสือขนาดใหญ่ที่สุด โดยพิมพ์เป็น 2 คอลัมน์ เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายมากในฝรั่งเศส โดยเฉพาะเพื่อการจัดระเบียบทางบรรณานุกรม การเก็บหนังสือของร้านขายหนังสือ กบกับการสะสมหนังสือส่วนตัว การจัดหมู่หนังสือของหอสมุดแห่งชาติฝรั่งเศส หอสมุดประชาชนแห่งแซนต์ เซเนวีแอฟ (Sainte - Gènevieve) ในปารีสก็ใช้ระบบของบรูเนต ส่วนบริติช มิวเซียม (British Museum) ใช้ระบบของบรูเนต แต่ได้ปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น⁴ แต่ในปัจจุบันนี้ระบบของบรูเนตล้าสมัยแล้ว เนื่องจากการจัดหมวดหมู่ความรู้ครอบคลุมเฉพาะสภาพของความรู้ในสมัยนั้น ทำให้แผนการจัดหมู่หนังสือสั้นและยอมมากเกินไป ประกอบกับสัญลักษณ์ของระบบนี้เป็นอักษรตัวใหญ่ ตัวเล็ก กับตัวเลข และไม่มีกรรมวิธี ทำให้บรรณารักษสมัยใหม่ไม่สนใจ ดังนั้นระบบของบรูเนตตามความเห็นของบรรณารักษสมัยใหม่จึงมิใช่เพื่อประโยชน์ในการนำมาใช้จัดหมู่หนังสือในห้องสมุด

¹Ibid., p. 112.

²LaMontagne, op. cit., p. 27.

³Eaton, op. cit., p. 10.

⁴Sayers, A Manual of Classification..., p. 114.

แต่มีคุณค่าในแง่ที่เป็นรากฐานสำหรับการจัดระเบียบทางบรรณานุกรมของประเทศในภาคพื้นยุโรปเท่านั้น

เมื่อถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีการคิดระบบจัดหมู่หนังสือเพื่อใช้ในท้องสมุดอย่างแท้จริงขึ้น เริ่มด้วยระบบทศนิยมของคิวอี้ (Dewey Decimal Classification) ซึ่งถือว่าเป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่สมบูรณ์แบบระบบแรกในประวัติศาสตร์การจัดหมู่หนังสือ ผู้จัดทำระบบจัดหมู่หนังสือนี้คือ เมลวิลล์ คิวอี้ (Melvil Dewey) ผู้ซึ่งได้กล่าวไว้ในหน้าคำนำของแผนการจัดหมู่หนังสือฉบับพิมพ์ครั้งแรก ๆ ว่า เป็นหนี้บุญคุณ นาทาล แบตเตซซาทิ (Natale Battezzati), จาคอบ ชวอทซ์ (Jacob Schwartz) และ กร.กันบลิว ที่ แฮริส คิวอี้ ได้นำเอาแนวความคิดของ แฮริส ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวความคิดของเบคอน มาปรับปรุงเพื่อจัดทำเป็นระบบทศนิยมของคิวอี้ ดังตารางเปรียบเทียบการจัดแบ่งความรู้ของทั้ง 3 ระบบดังนี้¹

ตาราง ก. เปรียบเทียบการจัดแบ่งความรู้ของเบคอน แฮริส และคิวอี้

เบคอน	แนวความคิดในทางกลับของเบคอน	แฮริส	คิวอี้
ประวัติศาสตร์	ปรัชญา	วิทยาศาสตร์	ปรัชญา
รอยกรอง	รอยกรอง	ศิลปะ	ศิลปะ
ปรัชญา	ประวัติศาสตร์	ประวัติศาสตร์	ประวัติศาสตร์

¹ Ibid., p. 135.

แควริสได้จัดทำระบบของเขาเพื่อใช้จัดหมู่หนังสือในห้องสมุดโรงเรียนที่ เซนต์หลุยส์ (Saint Louis) ในปี ค.ศ. 1870 ส่วนคิวอี้ได้จัดทำระบบทศนิยมของคิวอี้ และพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1876

ระบบจัดหมู่หนังสือที่สำคัญอีกระบบหนึ่งที่เกิดขึ้นต่อจากระบบทศนิยมของคิวอี้ คือ การจัดหมู่หนังสือระบบ เอ็กแพนซีฟ (Expansive Classification) ของชาลส์ แอมมี คัตเตอร์ (Charles Ammi Cutter) เป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่มีการขยายเพิ่มเติมขึ้นถึง 7 ครั้ง จัดทำครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1891 ในขณะที่คัตเตอร์เป็นบรรณารักษ์อยู่ที่ห้องสมุด เอเธเนียม (Atheneum) ในเมืองบอสตัน ระบบเอ็กแพนซีฟเป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่แตกต่างจากระบบทศนิยมของคิวอี้ทั้งในด้านการใช้สัญลักษณ์ และการเรียงลำดับเนื้อหาวิชา ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดหมู่หนังสือหลายท่าน อาทิเช่น บิลิส, เซเยอร์, เจมส์ คัฟ บราวน์ (James Duff Brown) ต่างก็มีความเห็นว่าระบบนี้เป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่ดีระบบหนึ่ง เพราะเป็นระบบที่จัดทำขึ้นโดยบรรณารักษ์ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ อีกทั้งได้ทดลองใช้กับห้องสมุดมาแล้ว¹ แมนน์ได้กล่าวไว้ว่า ระบบนี้เป็นพื้นฐานในการขยายหมวดหมู่ต่าง ๆ ของการจัดหมู่หนังสือระบบอื่น ๆ ในสมัยต่อมา²

อิทธิพลของการจัดหมู่หนังสือระบบเอ็กแพนซีฟ ได้ได้ชัดจากระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification) ซึ่งเป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่จัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 1901³ โดยบรรณารักษ์ฝ่ายจัดหมู่หนังสือคนสำคัญ ๆ ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน และผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาต่าง ๆ เพื่อใช้จัดหนังสือในห้องสมุดเวลานั้น บรรณารักษ์หอสมุด ในสมัยนั้นคือ ดร.โรเบิร์ต พัทนัม (Dr. Robert Putnum) ได้พิจารณาเห็นว่า

¹Phillips, op. cit., p. 9.

²Mann, op. cit., p. 18.

³John Phillip Immroth, "Library of Congress Classification," Encyclopedia of Library and Information Science, ed. by, Allen Kent, Harold Lancour and Jay E. Daily, XV (1975), 93.

ระบบจัดหมู่หนังสือของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันที่ใช้อยู่ในไม่เหมาะสมกับหนังสือที่มีอยู่ อีกทั้งระบบจัดหมู่หนังสือที่มีอยู่ในขณะนั้นมีเพียง 2 ระบบเท่านั้น คือระบบทศนิยมของคิวอี้ กับระบบเอ็กแพนซีฟของคัตเตอร์ แม้จะพอใจระบบเอ็กแพนซีฟอยู่บ้าง แต่เห็นว่าการจัดทำระบบจัดหมู่หนังสือขึ้นใหม่เพื่อใช้ในหอสมุดรัฐสภาอเมริกันจะเป็นการเหมาะสมกับลักษณะและสภาพของหนังสือในหอสมุดมากกว่า จึงได้มีการจัดทำระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าลักษณะสำคัญ ๆ หลายอย่าง นับตั้งแต่สัญลักษณ์ การจัดแบ่ง และลำดับหมวดหมู่ของวิชาการต่าง ๆ ของระบบเอ็กแพนซีฟ ให้นำไปใช้ในระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน¹

ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันเป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่แสดงให้เห็นวิวัฒนาการของการจัดหมู่หนังสือในคอนทนต์คริสต์ศตวรรษที่ 20 อีกทั้งระบบจัดหมู่หนังสือที่กล่าวมาแล้วทั้ง 2 ระบบข้างต้น รวมทั้งระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน เป็นความเจริญก้าวหน้าทางความนึกคิดของชาวอเมริกันทั้งสิ้น ในระยะเวลาไล่เลี่ยกันนี้เอง ความก้าวหน้าด้านวิชาบรรณารักษศาสตร์ icoขยายตัวและครอบคลุมไปในประเทศทางยุโรปด้วย เริ่มจากการจัดหมู่หนังสือระบบ ซับเจ็ค (Subject Classification) ของ เจมส์ คัพ บราวน์ ผู้นำในแขนงวิชาบรรณารักษศาสตร์ ของประเทศอังกฤษในเวลานั้น ได้จัดทำระบบนี้ขึ้นในปี ค.ศ. 1906 บราวน์กล่าวว่า เป็นระบบที่ง่าย สมเหตุสมผล ใช้ง่ายสะดวกและเหมาะสมสำหรับการจัดหมู่หนังสือในหอสมุดของประเทศสหราชอาณาจักร² ได้มีผู้วิจารณ์ว่า ระบบของบราวน์ใช้ไม่คอยใคร โดยทั่วไป หอสมุดประชาชนขนาดเล็กหรือขนาดกลางในประเทศอังกฤษ เท่านั้นที่ใช้ระบบนี้

ในปี ค.ศ. 1905 ได้มีการจัดทำระบบทศนิยมสากล (Universal Decimal Classification) โดยนักคิดชาวเบลเยียม 2 คน คือ พอล ออตเล็ต (Paul Otlet) กับ เฮนรี ลาฟองแตง (Henri La Fontaine) ซึ่งจัดทำออกมาในนามของสถาบันบรรณานุกรมนานาชาติ (Institut International de Bibliographie) หรือชื่อซึ่งเป็นที่รู้จักกันในปัจจุบันนี้คือ สหพันธ์สิ่งพิมพ์นานาชาติ (Fédération Internationale de Bibliographie)

¹Kelley, op. cit., p. 31.

²Mills, op. cit., p. 103.

Internationale de Documentation)¹ ระบบทศนิยมสากลได้รับเอาสัญลักษณ์ตลอดจนการแบ่งหมวดหมู่ความรู้ต่าง ๆ ของระบบทศนิยมของคิวอี้ไปดัดแปลง ขยาย เพิ่มเติม เพื่อให้ทันสมัยและเหมาะสมสำหรับการจัดแยก เอกสารและสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ระบบนี้ได้พิมพ์ออกเผยแพร่หลายภาษา ฉบับพิมพ์ครั้งแรกเป็นภาษาฝรั่งเศส พิมพ์ในปี ค.ศ. 1905 ฉบับพิมพ์ครั้งที่สองเป็นภาษาอังกฤษ พิมพ์ในปี ค.ศ. 1936² ระบบทศนิยมสากลจัดว่าเป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่ทันสมัย เป็นที่นิยมกันทั่วโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดในประเทศทางยุโรป เหมาะสมกับห้องสมุดขนาดใหญ่หรือห้องสมุดเฉพาะ ซึ่งเน้นหนักทางด้านวิทยาศาสตร์

ในปี ค.ศ. 1911 ชาวอังกฤษชื่อ ไวน์แธม ฮูล์ม (Wyndham Hulme) ได้แสดงความคัดค้านระบบจัดหมู่หนังสือแบบเก่าที่ใช้หลักการลำดับความรู้ตามหลักวิชาปรัชญา โดยชี้ให้เห็นว่าการจัดหมู่หนังสือตามหลักดังกล่าวทำให้จัดทำระบบจัดหมู่หนังสือขึ้นมาโดยมีได้คำนึงถึงหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุด (Literary Warrant)³ ฮูล์มจึงไ้ร่วมมือกับ เอช วี ฮอปวูด (H.V. Hopwood) เสนอทฤษฎีการจัดทำระบบจัดหมู่หนังสือโดยพิจารณาถึงหนังสือแขนงวิชาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ก่อนแล้วจึงจัดทำระบบจัดหมู่หนังสือขึ้น⁴ ความคิดของฮูล์มมีผลต่อทฤษฎีการจัดหมู่หนังสือสมัยใหม่มาก แมว่าจะไม่ได้รับความนิยมในสมัยนั้นก็ตาม

ทางด้านสหรัฐอเมริกาในระยะต่อมา มีนักคิดระบบจัดหมู่หนังสือที่สำคัญ คือ เฮนรี อีเวอส์ตัน บลิส ได้จัดทำกรจัดหมู่หนังสือระบบบิบลิโอกราฟิก (A System of

¹A.C. Foskett, The Universal Decimal Classification (Connecticut: Linnet Books, C1973), p. 3.

²Sayers, A Manual of Classification..., p. 145.

³S.R. Ranganathan, "Library Classification as a Discipline," in Reader in Classification and Descriptive Catalog; ed. by Ann F. Painter (Washington D.C.: The National Cash Register, c1972), p. 48.

⁴Sayers, op. cit., p. 141.

Bibliographic Classification) ขึ้นในปี ค.ศ. 1935¹ บลิสได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับชื่อของระบบจัดหมู่หนังสือระบบนี้ว่า เพื่อให้เป็นระบบที่ใช้ในการจัดทำบรรณานุกรมของวัสดุ สิ่งพิมพ์ หนังสือ และเอกสารอื่น ๆ รวมทั้งการจัดหมวดหมู่ ความรู้ ทั้งที่เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป และเรื่องเฉพาะ แต่ที่สำคัญคือการจัดหมู่หนังสือและเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในห้องสมุด² เป็นที่สังเกตไกว่าในระยะแรก ๆ ที่บลิสได้เผยแพร่ระบบนี้ปรากฏว่า ได้รับความนิยมนมาก เนื่องจากเป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่มีการปรับปรุงขึ้นหลังระบบอื่น ๆ ทำให้สามารถรวบรวมวิชาต่าง ๆ ที่ทันสมัยเพิ่มเติมเข้าไปได้ เมื่อได้เปรียบเทียบกับระบบจัดหมู่หนังสือระบบอื่น ๆ ยกเว้นระบบทศนิยมสากลแล้ว บลิส ได้ให้ความเห็นว่า การจัดหมู่หนังสือระบบบลิโกราฟีค มีรายละเอียดทางคานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาก³

ทางด้านประเทศอินเดีย บรรณารักษ์ผู้ยิ่งใหญ่และผู้นำในวงการบรรณารักษศาสตร์ของอินเดีย คือ รังกานาธาน ได้จัดทำระบบโคลอน (Colon Classification) ขึ้นในปี ค.ศ. 1933 รังกานาธานได้จัดพิมพ์ระบบโคลอนออกมาหลายครั้ง ฉบับพิมพ์ครั้งแรกและครั้งหลังมีแนวความคิดเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เพราะตามทฤษฎีของรังกานาธานต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ระบบโคลอนมีลักษณะแตกต่างจากระบบจัดหมู่หนังสือที่เกิดขึ้นในสมัยก่อน ๆ เพราะเป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่สามารถจัดหมู่หนังสือได้หลายแง่หรือหลายคาน กล่าวคือหนังสือเล่มหนึ่งที่มีเนื้อหาวิชาในแง่ใดหรือคานใดก็ตาม ระบบโคลอนสามารถจะให้เลขหมู่หนังสือที่กล่าวถึงเรื่องนั้น ๆ ได้หมดทุกคาน ฟิลลิปส์กล่าวว่า ระบบโคลอนเป็นระบบที่น่าสนใจ กล่าวคือ เป็นตัวอย่างของระบบจัดหมู่หนังสือแบบแยกสังเคราะห์ (Analytico - Synthetic Classification) เมื่อเปรียบเทียบกับระบบทศนิยมสากลแล้ว ระบบโคลอน

¹Ibid., p. 212.

²Tauber, and Wise, op. cit., pp. 246-7.

³J. Mills, "The Bibliographic Classification" in Classification in the 1970's, ed. by Arthur Maltby (London: Clive Bingley, 1972), pp. 29 - 30.

เปรียบเทียบระบบทศนิยมสากลของประเทศทางตะวันออก¹

ต่อมาในปี ค.ศ. 1961 เฟรมองท์ ไรเดอร์ (Fremont Rider) ได้จัดทำระบบจัดหมู่หนังสือแบบสากล (International Classification) เป็นระบบจัดหมู่หนังสือแบบทั่ว ๆ ไป ไม่เน้นหนักในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง เหมาะกับห้องสมุดที่มีหนังสือทั่ว ๆ ไป ประมาณ 100,000 เล่ม ทั้งนี้ไม่รวมถึงเอกสารเล่มเล็ก ๆ ที่ห้องสมุดมีอยู่²

ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นวิวัฒนาการของระบบจัดหมู่หนังสือที่มีมาตั้งแต่เริ่มแรก จนถึงปัจจุบัน คือคริสต์ศตวรรษที่ 20 รังกานาธานได้แบ่งสมัยของระบบจัดหมู่หนังสือออกเป็น 3 สมัย³ ดังนี้คือ สมัยแรก เรียกว่าสมัยก่อนที่จะมีระบบจัดหมู่หนังสือแบบฟาเซ็ท (Pre Facet Period) โดยเริ่มตั้งแต่สมัยของการจัดหมู่หนังสือระบบทศนิยมของคิวอี้ ในปี ค.ศ. 1876 จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1896 ทั้งนี้ได้รวมการจัดหมู่หนังสือระบบเอ็กแพนซีฟเข้าไปด้วย สมัยที่สอง เป็นสมัยที่เชื่อมต่อกับสมัยแรกจัดหมู่หนังสือแบบฟาเซ็ท (Transition to Facet Period) เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1891 จนถึงปี ค.ศ. 1932 สมัยนี้ได้รวมระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ระบบซบเจ็คของบราวน์ และระบบทศนิยมสากลด้วย สมัยที่สามคือ สมัยการจัดหมู่หนังสือแบบฟาเซ็ท (Facet Period) เริ่มจากปี ค.ศ. 1933 ถึงปี ค.ศ. 1975 สมัยนี้เป็นสมัยที่ระบบจัดหมู่หนังสือเปลี่ยนไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ เป็นสมัยของระบบโคลอน ซึ่งเป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่สามารถให้สัญลักษณ์ของหนังสือที่แสดงแง่มุมต่าง ๆ ของเนื้อหาวิชาหรือที่เรียกว่าการจัดหมู่หนังสือแบบฟาเซ็ท (Facet Classification) สัญลักษณ์ของระบบจัดหมู่หนังสือดังกล่าวไม่เพียงแต่ใช้ตัวอักษรหรือตัวเลขเท่านั้น แต่จะมีเครื่องหมายวรรคตอนต่าง ๆ รวมอยู่ด้วย

¹Sayers, A Manual of Library Classification..., pp. 232-3.

²S.R. Ranganathan, "Library Classification Through a Century," in Classification Research (Copenhagen: Munksgaard, 1965), p. 31.

³Ibid., p. 18.

นับตั้งแต่เริ่มมีการจัดหมู่หนังสือในสมัยโบราณเป็นต้นมา ระบบจัดหมู่หนังสือได้มีวิวัฒนาการสืบต่อกันมา เริ่มตั้งแต่การจัดหมู่หนังสือตามความสะดวกของบรรณารักษ์ ไม่ว่าจะเป็นการจัดความขนาดของหนังสือหรือตามสีของหนังสือหรือตามลำดับอักษรก็ตาม นักคิดก็ได้วิวัฒนาการวิธีการจัดดังกล่าวให้สะดวกแก่การค้นหาหนังสือยิ่งขึ้น จนเกิดเป็นระบบการจัดหมู่หนังสือที่มีแบบแผน โดยส่วนใหญ่แล้วระบบจัดหมู่หนังสือดังกล่าวจะจัดแบ่งหมวดหมู่หนังสือตามเนื้อหาวิชา ระบบจัดหมู่หนังสือในสมัยแรก ๆ ส่วนใหญ่คำนึงถึงการแบ่งหมวดหมู่วิชาความรู้อย่างสมเหตุสมผลตามหลักวิชาปรัชญา เป็นพื้นฐาน (ยกเว้นระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน) นับตั้งแต่ระบบทศนิยมของคิวอี้เป็นต้นมา* แต่เมื่อมาถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 แนวความคิดเรื่องระบบจัดหมู่หนังสือเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ได้มีการคำนึงถึงหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุดเพื่อเป็นพื้นฐาน หลักในการจัดทำระบบจัดหมู่หนังสือ ประกอบกับลักษณะของสิ่งพิมพ์และเอกสารที่เผยแพร่ในปัจจุบันนี้แตกต่างจากสมัยก่อน ในเรื่องการครอบคลุมเนื้อหาวิชาการหลายแขนงในสิ่งพิมพ์เรื่องเดียวกัน การจัดหมู่หนังสือจึงจำเป็นต้องใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ออกมา เพื่อสามารถให้เลขหมู่ครอบคลุมทุกเรื่องและทุกแง่มุมที่กล่าวถึง ดังเช่น ระบบโคลอนของวังกานาธาน และระบบทศนิยมสากล เป็นต้น ผลของการประชุมเรื่องระบบการจัดหมู่หนังสือที่เรียกว่า ดอร์คิง คอนเฟอเรนซ์ (Dorking Conference) ในปี ค.ศ. 1957¹ ได้เป็นที่ตกลงกันว่า ระบบจัดหมู่หนังสือที่จะมีขึ้นในอนาคต จะมีแนวโน้มไปทางด้านการจัดหมู่หนังสือแบบ ฟาเซ็ท โดยสิ้นเชิง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹A. Neelameghan, "New Developments in Library Classification in India," in Classification Research, ed. by Pauline Atherton (Copenhagen: Munksgaard, 1965), p. 512.

ประเภทของระบบจัดหมู่หนังสือและระบบจัดหมู่หนังสือที่สำคัญบางระบบ

ประเภทของระบบจัดหมู่หนังสือ

เมื่อพิจารณาจากระบบจัดหมู่หนังสือที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้ว อาจแยกประเภทได้หลายวิธี วิธีแรกคือ พิจารณาจากลักษณะตามธรรมชาติของระบบจัดหมู่หนังสือแต่ละระบบ อาจแบ่งระบบจัดหมู่หนังสือออกได้ 2 ประเภท¹ คือ ระบบจัดหมู่หนังสือที่มีแผนการจัดหมู่ ซึ่งประกอบด้วยเลขหมู่สำหรับ เนื้อหาวิชาต่าง ๆ อยู่พร้อมแล้ว เมื่อต้องการจัดหมู่หนังสือเรื่องใด สามารถพิจารณาเลขหมู่จากแผนการจัดหมู่หนังสือดังกล่าวได้ทันที เรียกระบบจัดหมู่หนังสือที่มีลักษณะดังกล่าวว่าเป็นระบบจัดหมู่หนังสือแบบ อนุเมอราทีฟ (Enumerative Classification) ตัวอย่างของระบบจัดหมู่หนังสือประเภทนี้ คือ ระบบทศนิยมของคิวอี้ ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ระบบเอ็กแพนซีฟ เป็นต้น ข้อจำกัดของระบบจัดหมู่หนังสือประเภทดังกล่าวคือ สามารถให้เลขหมู่หนังสือได้เพียง เนื้อหาวิชาเดียว หรือเพียงคานเดียวเท่านั้น อีกทั้งแผนการจัดหมู่หนังสือของระบบดังกล่าวจึงต้องประกอบด้วยเลขหมู่หนังสือจำนวนมาก เพื่อให้สามารถครอบคลุมเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดละออให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ระบบจัดหมู่หนังสืออีกประเภทหนึ่ง เป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่ใช้วิธีการแยกเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหนังสือ แต่ละชื่อเรื่อง ออกเป็นส่วนต่าง ๆ แล้วจึงนำเอาเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เหล่านี้มาตั้ง เครื่องหมาย เข้าเป็นเลขหมู่หนังสือที่ประกอบด้วยสัญลักษณ์หลายประเภท กล่าวคือ นอกจากจำนวนเลขแล้ว ยังมีตัวอักษรหรือเครื่องหมายวรรคตอนต่าง ๆ อีกด้วย เรียกระบบจัดหมู่หนังสือที่มีลักษณะดังกล่าวว่า ระบบจัดหมู่หนังสือแบบแยก-สังเคราะห์ หรือระบบฟาเซ็ท ตัวอย่างของระบบจัดหมู่หนังสือประเภทนี้คือ ระบบโคลอนของวังกานาธาน ระบบทศนิยมสากล จะเห็นได้ว่าระบบจัดหมู่หนังสือที่มีลักษณะดังกล่าวนี้เป็นระบบที่เพิ่ง เกิดในระยะหลัง ๆ และมีสาเหตุเนื่องจากสิ่งพิมพ์หรือเอกสารที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้มีความแตกต่างจากสมัยก่อน ๆ กล่าวคือมักเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีขนาดเล็ก (Microdocument) และครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ หลายสาขาใน

¹Ranganathan, "Library Classification as a Discipline...", p.48.

สิ่งพิมพ์เล่มเดียวกัน ลักษณะที่สำคัญของการจัดหมู่หนังสือแบบแยก-ตั้งเคราะห์นั้นก็คือ ต้องเป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่ประสานแนวความคิด (Idea Plane) คำศัพท์ (Verbal Plane) หรือสัญลักษณ์ (Notational Plane) เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านคำศัพท์จะต้องเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปทั้งในคานวิชาการและคานภาษา¹ ลักษณะอีกอย่างหนึ่งของระบบจัดหมู่หนังสือประเภทนี้ก็คือ แผนการจัดหมู่หนังสือจะสั้น ไม่ยืดยาวมากเหมือนระบบจัดหมู่หนังสือแบบอื่น-เมอราทีฟ บรรณารักษ์ที่จัดหมู่หนังสือด้วยระบบแยก-ตั้งเคราะห์นี้ จึงเปรียบเทียบเหมือนเภสัชกรที่ผสมยาเคมีใบสั่งของแพทย์ เรื่องราวที่มีอยู่ในเอกสาร เปรียบเสมือนใบสั่งยา แผนการจัดหมู่หนังสือคือส่วนผสม เครื่องหมายต่อเนื่องรวมทั้งสัญลักษณ์อื่น ๆ ช่วยให้การรวมส่วนผสมคงที่และมั่นคงยิ่งขึ้น

การที่เรียกระบบจัดหมู่หนังสือประเภทนี้ว่าเป็นระบบแบบแยก-ตั้งเคราะห์ ก็เนื่องจากราก่อนการให้เลขหมู่หนังสือหรือเอกสารแต่ละชื่อเรื่อง จำเป็นต้องนำเอาเนื้อหาของวิชาที่มีอยู่ในเอกสารนั้น ๆ มาแยกแยะออกไปตามพื้นฐานของเนื้อหาวิชาแต่ละคาน แล้วจึงนำมาตั้งเคราะห์เป็นเลขหมู่หนังสือ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือในระบบโคลอน มีหลักในการแยกเนื้อหาวิชาออกเป็น 5 ส่วน คือ เวลา (Time) สถานที่ (Space) พลังงาน (Energy) สสาร (Matter) และ บุคลิกภาพ (Personality) ตัวอย่างเช่นหนังสือเรื่อง Diseases of Rice Plants in Madras in 1957 สัญลักษณ์คือ J 381: 4.441.N57 วิธีแยกเนื้อหาของหนังสือและสัญลักษณ์มีดังนี้ คือ²

¹Ibid., p. 49.

²Loc. cit.

ตาราง ข. แสดงการตั้งเคราะห์เลขหมู่หนังสือระบบโคลอน

การแยกเนื้อหาของหนังสือออกเป็นสวณคอง ๆ ตามหลักของระบบโคลอน	การแยกเนื้อหาของหนังสือตามชื่อเรื่อง	เลขหมู่ของเนื้อหาของหนังสือแต่ละสวณ	เครื่องหมายเชื่อมโยง
เวลา	1957	N57	.
สถานที่	Madras	441	.
พลังงาน	Diseases	4	:
สสาร	nil	nil	;
บุคลิกภาพ	Rice	381	.
เนื้อหาพื้นฐานของหนังสือ	Agriculture	J	

ระบบจัดหมู่หนังสืออาจแบ่งได้อีกวิธีหนึ่งคือ แบ่งตามลักษณะเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท คือ ระบบจัดหมู่หนังสือทั่วไป (General Classification) กับระบบจัดหมู่หนังสือเฉพาะวิชา (Special Classification)¹ ระบบจัดหมู่หนังสือทั่วไป หมายถึงระบบจัดหมู่หนังสือที่ครอบคลุมสาขาวิชาทาง ๆ อย่างกว้างขวาง ได้แก่ ระบบทศนิยมของดิวอี้ ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ระบบบิบลิโอกราฟิก ระบบโคลอน เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อจัดหมู่หนังสือในห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย เป็นต้น ส่วนระบบจัดหมู่หนังสือเฉพาะวิชา หมายถึงระบบจัดหมู่หนังสือที่ครอบคลุมวิชาการเฉพาะด้านและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง แต่จัดทำอย่างละเอียดเพื่อสนองความต้องการของ

¹Derek Langridge, , Approach to Classification (London: Clive Bingley, 1973), p. 85.

ห้องสมุดเฉพาะ หรือบุคคลเฉพาะกลุ่ม¹ ไลบรารี ระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (National Library of Medicine) ซึ่งใช้จัดหมู่หนังสือในห้องสมุดแพทย์ ระบบจัดหมู่หนังสือวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ของกลิดเคน (A Library Classification for Public Administration Materials) ระบบจัดหมู่หนังสือหรือเอกสารทางการค้า (Standard International Trade Classification) ระบบจัดหมู่หนังสือทางด้านดนตรีของ อี เจ โคทส์ (The British Catalogue of Music Classification)²

ระบบจัดหมู่หนังสือที่สำคัญบางระบบ

ระบบจัดหมู่หนังสือทั่วไปที่สำคัญ และนิยมใช้กันมากในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย คือ ระบบทศนิยมของคิวอี้ กับระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ซึ่งจะได้อธิบายถึงอย่างละเอียดในบทต่อไป สำหรับการจัดหมู่หนังสือระบบทั่วไป ๆ ไประบบอื่น ๆ จะได้อธิบายกล่าวถึงเฉพาะเป็นสังเขป เพื่อให้ผู้สนใจ เรื่องระบบจัดหมู่หนังสือ ได้ทราบวิวัฒนาการความเกี่ยวข้องของระบบเหล่านั้นอย่างกว้าง ๆ ส่วนระบบจัดหมู่หนังสือแบบเฉพาะวิชาที่จะกล่าวถึงคือ ระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน กับระบบจัดหมู่หนังสือวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ของกลิดเคนและจะกล่าวถึงเฉพาะเป็นสังเขปเท่านั้น

การลำดับระบบจัดหมู่หนังสือที่กล่าวถึงนี้ เป็นการเรียงตามปีที่ได้จัดทำระบบจัดหมู่หนังสือขึ้น โดยเริ่มจากระบบจัดหมู่หนังสือทั่วไป 5 ระบบ แล้วต่อกับระบบเฉพาะวิชาอีก 2 ระบบดังนี้ คือ

1. การจัดหมู่หนังสือระบบเอ็กแพนซีฟของคัตเตอร์ ปี ค.ศ. 1891
2. การจัดหมู่หนังสือระบบทศนิยมสากล ปี ค.ศ. 1905
3. การจัดหมู่หนังสือระบบซับเจ็คของบราวน์ ปี ค.ศ. 1906

¹Loc. cit.

²E.J. Coates, The British Catalogue of Music Classification (London: British National Bibliography, 1960).

4. การจัดหมู่หนังสือระบบบิลิโกราฟิคของบลิส ปี ค.ศ. 1910
5. การจัดหมู่หนังสือระบบโคลอนของรังกานาธาน ปี ค.ศ. 1933
6. การจัดหมู่หนังสือวิชารัฐประศาสนศาสตร์ของกลิดเคน ปี ค.ศ. 1942
7. การจัดหมู่หนังสือระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน ปี ค.ศ. 1948

การจัดหมู่หนังสือระบบ เอ็กแพนซีฟ

ประวัติ

ระบบเอ็กแพนซีฟ เป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่ ชาลส์ แอมมี คัตเตอร์ (ค.ศ. 1837-1903) คิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1891 คัตเตอร์ ได้จัดทำระบบนี้ขึ้นในขณะที่เป็นบรรณารักษ์อยู่ที่ หอสมุดเอเธเนียม (Athenium) ในเมืองบอสตัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้กับห้องสมุดทุกขนาด ตั้งแต่ห้องสมุดเล็ก ๆ ในหมู่บ้านจนถึงห้องสมุดแห่งชาติที่มีหนังสือเป็นล้าน ๆ เล่ม¹ นอกจากผลงานด้านการจัดทำระบบจัดหมู่หนังสือแล้ว คัตเตอร์ยังได้จัดทำกฎเกณฑ์การเรียงบัตรรายการหนังสือแบบพจนานุกรม (Rules for dictionary Catalog) และตารางเลขผู้แต่งที่เรียงตามลำดับอักษร ซึ่งเรียกว่าตารางของคัตเตอร์ (Cutter Tables) ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹William Parker Cutter, "The Expansive Classification," ALA Bulletin, V (July, 1911), 224, quoted in Encyclopedia of Library and Information Science ed. Allen Kent and Harold Lancour, VIII (1972), 298.

การแบ่งหมวดหมู่หนังสือ¹

การแบ่งหมวดใหญ่

ระบบเอ็็กแพนซีฟ แบ่งหมวดความรู้ออกเป็น 26 หมวดใหญ่ โดยใช้ตัวอักษรโรมัน A-Z แทนแต่ละหมวดวิชา ดังนี้

- A เรื่องทั่ว ๆ ไป
- B ปรัชญาและศาสนา
- C คริสต์ศาสนาและศาสนายิว
- D ประวัติของศาสนา
- E ชีวประวัติ
- F ประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์สากล
- G ภูมิศาสตร์และการท่องเที่ยว
- H สังคมศาสตร์
- I เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา
- J พลเมือง รัฐบาล และรัฐศาสตร์
- K การออกกฎหมาย
- L วิทยาศาสตร์และศิลปะ
- M ธรรมชาติวิทยา
- N พฤกษศาสตร์
- O สัตวศาสตร์
- P สัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง
- Q แพทยศาสตร์
- R พาณิชยศิลป์ และเทคโนโลยี

¹Tauber, and Wise, op. cit., p. 115.

- S ศิลปโครงสร้าง วิศวกรรมศาสตร์ และการก่อสร้าง
 T อุตสาหกรรมศิลป์ และทัศนกรรมศิลป์
 U ศิลปการสงคราม
 V การกรีธา และศิลปการพักผ่อนหย่อนใจ
 W วิจิตรศิลป์
 X ศิลปในการสื่อสาร โดยการใช้ภาษา
 Y วรรณคดี
 Z ศิลปเกี่ยวกับหนังสือ

การแบ่งหมวดย่อย

การแบ่งหมวดย่อยในแต่ละหมวด ใช้ตัวอักษรโรมันตัวเดียวกันกับที่เป็นหมวดใหญ่ แต่พิมพ์เป็นตัวเล็กต่อจากตัวอักษรที่เป็นหมวดใหญ่ ทำให้เป็นหมู่ใหญ่ ส่วนหมู่ย่อย ได้จากการใช้ตัวอักษรที่พิมพ์ด้วยตัวเล็กต่อไปอีก ตัวอย่าง

- W วิจิตรศิลป์
 Ww เครื่องเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้าน
 Wwb เคียง
 Wwc กุ
 Wwch เก้าอี้
 Wwcl นาฬิกา

นอกจากนี้ ระบบเอ็กแพนซีฟยังมีตารางเลขเฉพาะ 2 ตาราง คือ ตารางเลขทางภูมิศาสตร์ (Local List) กับตารางการแบ่งตามวิธีเขียน (Form Division) ซึ่งใช้ตัวเลขเป็นสัญลักษณ์ แต่ตารางเลขทางภูมิศาสตร์ไม่ละเอียดมากนัก

สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ของระบบเอ็กแพนซีฟสั้นและง่าย เพราะใช้ตัวอักษรแต่เพียงอย่างเดียว ยกเว้นส่วนที่เป็นตารางเลขภูมิศาสตร์และตารางการแบ่งตามวิธีเขียนที่ใช้เป็นตัวเลข แต่ก็มีลักษณะเลขช่วยความจำได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังได้ใช้เครื่องหมาย มหัพภาค (.) แสดงการแบ่งตอนระหว่างการใช้เลขหมู่จากแผนการจัดหมู่หนังสือกับเลขหมู่จากตารางเลข

ตัวอย่าง สัญลักษณ์ของระบบนี้¹

Iu.45	ประวัติโรงเรียนในประเทศไทย
Iu	โรงเรียน
.4	ประวัติ (มาจากตารางเลขการแบ่งตามวิธีเขียน)
5	ประเทศไทย (มาจากตารางเลขภูมิศาสตร์)

กรรมวิธี

เนื่องจากมีการพิมพ์ถึง 7 ครั้ง กรรมวิธีของระบบนี้จึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กรรมวิธีของการพิมพ์ครั้งที่ 1 ถึงการพิมพ์ครั้งที่ 6 เล่มหนึ่ง กับกรรมวิธีของการพิมพ์ครั้งที่ 7 อีกเล่มหนึ่ง กรรมวิธีของการพิมพ์ครั้งที่ 7 ไม่มีปัญหาเรื่องการใช้ เพราะมีลักษณะเหมือนกรรมวิธีทั่ว ๆ ไป แต่กรรมวิธีรวมของฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 6 มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ เป็นกรรมวิธีสัมพันธ์ ซึ่งเมื่อกล่าวถึงหัวข้อใด จะมีสัญลักษณ์ของหัวข้อนั้น ๆ ที่ใช้ในฉบับพิมพ์แต่ละครั้งกำกับไว้ด้วย โดยใช้ตัวเลขที่อยู่หน้าสัญลักษณ์แต่ละตัว แสดงถึงฉบับพิมพ์แต่ละครั้งของแผนการจัดหมู่หนังสือ ตัวอย่าง

พระประวัติของพระเยซู B 3c 4Cc 5cf 6Cgg

6Cgg สัญลักษณ์ที่หมายถึงพระประวัติของพระเยซูในฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6

¹Sayers, A Manual of Classification..., p. 129.

การจัดหมู่หนังสือระบบทศนิยมสากล

ประวัติ

ระบบทศนิยมสากลเป็นระบบจัดหมู่หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ทุกแขนงวิชา แต่โดยทั่วไป เป็นเอกสารนานาชาติ เพราะระบบนี้ได้เริ่มจัดทำขึ้นเนื่องจากได้มีการจัดตั้งสถาบันบรรณานุกรม นานาชาติ หรือสหพันธ์สิ่งพิมพ์นานาชาติ ขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 สถาบันดังกล่าวนี้ได้รับ การสนับสนุนทางด้านการเงินจากรัฐบาลเบลเยียม โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์รวมของ สิ่งพิมพ์ เอกสาร และจัดทำรายการสิ่งพิมพ์ด้วย ในปี ค.ศ. 1895 ออกเลท และ ลาฟองแตน เป็นผู้เริ่มดำเนินงานในการพิจารณาการจัดหมู่ ซึ่งเหมาะสมกับการจัดเอกสาร และสิ่งพิมพ์ดังกล่าว ทั้งสองได้เห็นว่ ระบบทศนิยมของคิวอี้เหมาะสมที่สุด เพราะสัญลักษณ์ ที่เป็นตัวเลขสามารถเข้าใจกันได้โดยทั่วไป อีกทั้งสามารถขยายเพิ่มเติมได้ในอนาคต¹

ระบบทศนิยมสากลฉบับพิมพ์ครั้งแรก พิมพ์ในปี ค.ศ. 1905 เป็นภาษาฝรั่งเศส เรียกว่า Manuel de Repertoire Universel Bibliographique² หลังจากการพิมพ์ ครั้งนี้แล้วก็ต้องหยุดชะงักไปเพราะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ. 1914 ทำให้เกิด อุปสรรคในด้านการส่งสิ่งพิมพ์จากประเทศต่าง ๆ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พิมพ์ในปี ค.ศ. 1933 เป็นภาษาฝรั่งเศสอีก แต่ได้เปลี่ยนชื่อเป็น Classification Decimale Universelle³ โดยมี ฟริทส์ ดองเกอร์ ดูยิส (Fritz Donker Duyis) ชาวฮอลแลนด์ช่วยปรับปรุงแผน การจัดหมู่หนังสือในหมวดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 เป็นภาษาเยอรมัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4 พิมพ์ในปี ค.ศ. 1972 เป็นฉบับพิมพ์ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้กันอยู่ใน ปัจจุบันนี้ นอกจากนี้ได้มีการดำเนินงานและเตรียมพิมพ์เป็นภาษาสเปน ญี่ปุ่น และปอร์ตุเกส

¹W. Boyd Toyward, "The UDC and FID a Historical Perspective," Library Quarterly, XXXVII (1967), 259-278.

²Foskett, op. cit., p. 21.

³Mills, A Modern Outline of Library Classification..., p. 74.

ปัจจุบันมีฉบับพิมพ์ออกมาเป็น 3 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน¹
การแบ่งหมวดหมู่หนังสือ

การแบ่งหมวดหมู่ใหญ่

โครงสร้างหมวดหมู่และการแบ่งย่อยภายในหมวดของระบบทศนิยมสากล เหมือนกับระบบทศนิยมของคิวอี้ แต่มีสิ่งที่ต่างกันคือ หมวดใหญ่ของระบบทศนิยมของคิวอี้จะต้องมีเลข 3 ตำแหน่ง เป็นอย่างน้อย แต่หมวดใหญ่ของระบบทศนิยมสากลใช้ตัวเลข เพียงตำแหน่งเดียว ตัวอย่างเช่น 7 หมายถึง หมวดศิลปะ เป็นต้น 10 หมวดใหญ่ของระบบทศนิยมสากล มีดังนี้คือ

0	ทั่วไป
1	ปรัชญา
2	ศาสนา
3	สังคมศาสตร์
4	ภาษาศาสตร์
5	วิทยาศาสตร์
6	วิทยาศาสตร์ประยุกต์
7	ศิลปะ
8	วรรณคดี
9	ประวัติศาสตร์

การแบ่งหมวดย่อย

หมวดหมู่แต่ละหมวดแบ่งออกเป็นหมวดและหมู่ย่อยอย่างละเอียดได้ โดยเติมเลขให้ครบ 3 ตำแหน่ง แล้วเติมจุดทศนิยมได้อีก ตัวอย่าง

¹Langridge, op. cit., p. 89.

9	ประวัติศาสตร์
91	ภูมิศาสตร์
910	การท่องเที่ยวโดยทั่วไป
911	ประวัติทางานภูมิศาสตร์โดยทั่วไป
912	วิชาที่วากัยแผนที่
913	ภูมิศาสตร์ภูมิภาค
913.0	ภูมิศาสตร์ทั่วโลก

สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ของระบบทศนิยมสากล นอกจากเลขอารบิกแล้ว ยังมีเครื่องหมายต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ หรือเนื้อหาวิชาทุกเรื่องที่ปรากฏอยู่ในหนังสือ แสดงให้เห็นลักษณะของระบบว่า เป็นระบบการจัดหมู่หนังสือแบบฟาเซ็ท เครื่องหมายต่าง ๆ ที่ใช้ระบบทศนิยมสากล ได้แก่¹

1. เครื่องหมายที่แสดงการเพิ่มเติม ได้แก่ เครื่องหมาย บวก (+) และ เครื่องหมายลบ (-) ตัวอย่าง

655.1+686.1 หมายถึงการพิมพ์และการเย็บเล่ม
(655.1 คือการพิมพ์, 686.1 คือการเย็บเล่ม)

651.1/.5 หมายถึงการขนส่งทางบก
(651.1 คือการขนส่ง, .5 คือทางบก)

2. เครื่องหมายที่แสดงความสัมพันธ์ ได้แก่ เครื่องหมายจุดคู่ (:) เครื่องหมายจุดภาค (,) และ วงเล็บเหลี่ยม [] ตัวอย่าง

820:22 หมายถึงอิทธิพลของคัมภีร์ที่มีต่อวรรณคดีอังกฤษ
(820 คือวรรณคดีอังกฤษ, 22 คือคัมภีร์)

¹Phillips, op. cit., pp. 133-6.

622 [31] หมายถึงสถิติเหมืองแร่

(622 คือเหมืองแร่, 31 คือสถิติ)

3. เครื่องหมายที่แสดงถึงภาษาที่เขียนในเอกสารหรือหนังสือ ได้แก่เครื่องหมาย เทากับ (=) และใช้เลขภาษาจากหมวด 4 สำหรับแสดงภาษา ส่วนการแสดงผลการเขียน ใช้สัญลักษณ์ ศูนย์อยู่ในวงเล็บ (0) ประกอบกับเลขแสดงผลการเขียนตามที่กำหนดไว้ ตัวอย่าง

53(03) หมายถึง พจนานุกรมฟิสิกส์

(53 คือฟิสิกส์, (03) คือพจนานุกรม)

61(03)=20 หมายถึง พจนานุกรมศัพท์แพทย์ เป็นภาษาอังกฤษ

(61 คือแพทยศาสตร์, (03) คือพจนานุกรม,
= คือภาษาอังกฤษ)

4. เครื่องหมายแสดงสถานที่ ใช้เลข 1-9 อยู่ในวงเล็บ ส่วนเลขทางภูมิศาสตร์มีพื้นฐานมาจากหมวด 900 ของระบบทศนิยมของคิวอี้ ตัวอย่าง

385(73) หมายถึง ทางรถไฟในประเทศสหรัฐอเมริกา

(385 คือทางรถไฟ, (73) คือประเทศสหรัฐอเมริกา)

5. เครื่องหมายแสดงสัญชาติ และเชื้อชาติ ใช้เลขที่หมายถึงภาษานั้น ๆ ตามหลังเครื่องหมาย เทากับ และอยู่ในวงเล็บ ตัวอย่าง

(= 95) หมายถึงชาวมองโกเลีย

398(=916) หมายถึงนิยายพื้นเมืองของพวกเขาเคลติก

(398 คือนิยายพื้นเมือง, (=916) คือพวกเขาเคลติก)

6. เครื่องหมายแสดงสมัย ยุค และเวลา ใช้เครื่องหมายอัญประกาศ แต่หัวกลั้ว " ส่วนการเขียน วันที่ และเดือน มีลักษณะคล้ายกัน คือต้องใช้ตัวเลข 2 ตำแหน่ง เช่น เดือนมกราคม 01, กุมภาพันธ์ 02 วันที่ 1 ของเดือนใช้เป็น 01 เป็นต้น ตัวอย่าง

"1898.12.05" หมายถึง วันที่ 5 เดือนธันวาคม ค.ศ. 1898

"___" หมายถึง สมัยโบราณ

" + " หมายถึง สมัยคริสต์ศตวรรษ

กรรชน

กรรชนของระบบศนิยมสากล เรียงตามลำดับอักษรของหัวข้อเรื่อง และแตกต่างออกไปตามฉบับที่พิมพ์ แลงริจด์กล่าวว่า ฉบับพิมพ์ภาษาอังกฤษที่เป็นฉบับย่อพิมพ์ครั้งที่ 3 ในปี ค.ศ. 1961 มีข้อบกพร่องมากที่สุด เพราะมีเลขหมู่จำนวนมากที่ไม่ได้มีปรากฏในแผนการจัดหมู่หนังสือ อีกทั้งได้ตัดหัวข้อบางตอนที่อยู่ในแผนการจัดหมู่หนังสือออกเสีย¹

การจัดหมู่หนังสือระบบซบ์เจ็ค

ประวัติ

การจัดหมู่หนังสือระบบซบ์เจ็ค เป็นระบบที่ เจมส์ คัพ บราวน์ (ค.ศ. 1862-1914) ชาวอังกฤษ เป็นผู้จัดทำขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1906 หลังจากที่ได้ร่วมมือกับ จอห์น เฮนรี ควินน์ (John Henry Quinn) จัดทำระบบ ควินน์-บราวน์ (Quinn-Brown Classification) ขึ้นแล้วในปี ค.ศ. 1894 พร้อมกับได้ขยายเป็นระบบ Adjustable Classification ในปี ค.ศ. 1897 ระบบซบ์เจ็คของบราวน์ได้รับการตีพิมพ์ออกมาแล้วถึง 3 ครั้ง ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 พิมพ์ในปี ค.ศ. 1939 เจมส์ ดี สจ๊วต (James D. Stewart) เป็นผู้ปรับปรุงและขยายเพิ่มเติม เนื่องจากบราวน์ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว²

¹Langridge, op. cit., p. 89.

²Sayers, A Manual of Classification..., pp. 166-7.

ในการจัดทำระบบนี้ บรรานันได้ใช้หลักในการรวบรวมสิ่งของหรือวัตถุประเภทเดียวกันไว้ด้วยกัน แม้จะปรากฏอยู่ในลักษณะที่ต่งกันก็ตาม เช่น หนังสือที่เป็นเรื่องของคอกกุกหลายไม่ว่าจะเขียนออกมาในแนวใด จะเป็นเรื่องประวัติ การทำสวน การตกแกง หรือเป็นบรรณานุกรมเรื่องคอกกุกหลายก็ตาม บรรานันมีความเห็นว่า หนังสือเรื่องนี้ควรให้เลขหมู่และอยู่ภายใต้เรื่องคอกกุกหลายทั้งสิ้น

การแบ่งหมวดหมู่ของหนังสือ

การแบ่งหมวดใหญ่

ระบบจัดเก็บแบ่งหมวดความรู้ออกเป็น 11 หมวดใหญ่ โดยใช้สัญลักษณ์ที่เป็นอักษรโรมันทั้งสิ้น 24 ตัว ดังนี้ คือ¹

A	ทั่วไป
B-C-D	วิทยาศาสตร์กายภาพ
E-F	วิทยาศาสตร์ชีวภาพ
G-H	มานุษยวิทยาและแพทยศาสตร์
I	เศรษฐศาสตร์ชีววิทยา และเกษตรศาสตร์
J-K	ปรัชญาและศาสนา
L	สังคมศาสตร์ และรัฐศาสตร์
M	ภาษาและวรรณคดี
N	ประพันธ์ลักษณะ (Literary Forms)
O-W	ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ (O,P,Q,R,S,T,U,V,W)
X	ชีวประวัติ

¹ Loc. cit.

การแบ่งหมวดย่อย

การแบ่งหมวดย่อยของระบบชั้นเจ็ด ใช้ตัวเลข 000-999 ประกอบตัวอักษรที่เป็น
หมวดใหญ่ ตัวอย่าง

B	วิทยาศาสตร์กายภาพ
B100	วิศวกรรมเครื่องกล
B200	วิศวกรรมโยธา
B300	สถาปัตยกรรม
B500	วิศวกรรมยานยนต์

ตารางเฉพาะ

ระบบนี้มีการวางเฉพาะ 2 ประเภท คือ

1. ตารางเลขที่แสดงเรื่องเฉพาะด้านของหนังสือ (Categorical Table)
เช่น บรรณานุกรม เป็นต้น ตารางเฉพาะนี้ใช้กับหนังสือทั่ว ๆ ไปทุกหมวด
2. ตารางเลขแสดงการแบ่งย่อยทางภูมิศาสตร์ (Geographical Division) ใช้
กับเรื่องที่ต้องการแบ่งละเอียดตามประเทศหรือเมือง เป็นส่วนที่ทำออกมาจากหมวดประวัติ-
ศาสตร์ และภูมิศาสตร์

สัญลักษณ์

- สัญลักษณ์ของระบบนี้เป็นแบบประสมที่ใช้ทั้งอักษรโรมัน ตั้งแต่ A-Z ยกเว้น Y และ
Z กับตัวเลข 000-999 พร้อมด้วยเครื่องหมาย ตัวอย่าง
E172S725.10	ประวัติศาสตร์ในกรุง เบอร์ลิน
E172	พจนานุกรม
S725	เบอร์ลิน (มาจากตารางเลขทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมาจากหมวด
ประวัติศาสตร์)
.10	ประวัติ (มาจากตารางเลขเฉพาะเรื่องของหนังสือ)

การเรียงลำดับเลขหมู่หนังสือของระบบบับเจ็ค ให้ถือหลักดังนี้คือ ถ้าเลขหมู่เดียวกัน มีเลขจากตติยารางเฉพาะเรื่องตามมา ให้เรียงไว้ก่อนเลขหมู่ที่ตามด้วยตติยารางเลขทางภูมิศาสตร์ ตัวอย่าง A750.41 เรียงมาก่อน A750 T800

करणนี้

करणนี้ของระบบนี้ มีเลขหมู่กำกับอยู่ที่หัวข้อแต่ละหัวข้อเพียงเลขเดียว ทำให้ใช้ไม่สะดวก มีคุณค่าน้อย ซึ่งนับว่าเป็นข้อบกพร่องของระบบนี้

ตัวอย่างकरणนี้

ปีโตร เลียม	D813
กวีนินท์	N100

การจัดหมู่หนังสือระบบ บิบลิโอกราฟิก

ประวัติ

การจัดหมู่หนังสือระบบบิบลิโอกราฟิก เป็นระบบจัดหมู่หนังสือของ เฮนรี อีเวอส์ บลิส (ค.ศ. 1870-1955) บลิสได้เริ่มจัดทำระบบจัดหมู่หนังสือขึ้นใช้ในวิทยาลัยแห่งนครนิวยอร์ก (College of the City of New York) ที่เขาเป็นบรรณารักษ์อยู่ และเริ่มเผยแพร่ทั่วไปเมื่อปี ค.ศ. 1910¹ ในปี ค.ศ. 1929 และ 1933 บลิสได้เขียนหนังสือออกมาอีก 2 เล่มตามลำดับ คือ The Organization of Knowledge and The System of the Sciences และ The Organization of Knowledge in Libraries² และในปี ค.ศ. 1935 บลิสได้จัดพิมพ์ระบบการจัดหมู่หนังสือของเขาขึ้น เรียกว่า การจัดหมู่หนังสือระบบบิบลิโอกราฟิก ซึ่งได้จัดพิมพ์ครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1936 หลังจากนั้น ได้มีการปรับปรุง

¹Tauber, and Wise, Op. cit., p. 246.

²J. Mills, "The Bibliographic Classification of H.B. Bliss," A Modern Outline of Library Classification, (London: Chapman & Hall, 1968), p. 133.

และจัดพิมพ์ใหม่ขึ้นอีกในปี ค.ศ. 1940 และเสร็จในปี ค.ศ. 1953¹ ปัจจุบันนี้มีห้องสมุดประมาณ 90 แห่งที่ใช้ระบบจัดหมู่หนังสือของบลิส ส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดระดับอุดมศึกษา ห้องสมุดในหน่วยราชการ ห้องสมุดเฉพาะ และเป็นห้องสมุดของประเทศในเครือจักรภพอังกฤษทั้งสิ้น²

การแบ่งหมวดหนังสือ

การแบ่งหมวดใหญ่

ระบบบิблиโอกราฟิกใช้อักษร A-Z แทนหมวดหมู่วิชา ดังนี้ คือ³

A	ปรัชญา
B	ฟิสิกส์
C	เคมี
D	การวาศาสตร์
E	ชีววิทยา
F	ภาษาศาสตร์
G	สัตวศาสตร์
H	มานุษยวิทยา : วิทยาการแพทย์ พลศึกษา การเล่นกีฬา เป็นต้น
I	จิตวิทยา : จิตวิทยาสังคม
J	การศึกษา

¹Phillips, op. cit., p. 151.

²Mills, loc. cit.

³Henry Evelyn Bliss, A Bibliographic Classification (2d ed.; New York: H.W. Wilson, 1952), p. 194.

- K สังคมศาสตร์ : สังคมวิทยา เชื้อชาติ สภาพแวดล้อม การ
ท่องเที่ยว
- L - O ประวัติศาสตร์ : สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ
- M ประวัติศาสตร์ทวีปยุโรป
- N ประวัติศาสตร์ทวีปอเมริกา
- O ประวัติศาสตร์ทวีปออสเตรเลีย หมู่เกาะอินเดียนตะวันออก
เอเชีย แอฟริกา และหมู่เกาะต่าง ๆ
- P ศาสนา เทววิทยา และจริยศาสตร์
- Q จริยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประยุกต์
- R รัฐศาสตร์
- S การศาลและกฎหมาย
- T เศรษฐศาสตร์และการอุตสาหกรรม
- U ศิลป ทางด้านพาณิชย์ศิลป์ และการค้า
- V วิจิตรศิลป์ และศิลปการแสดงออก รวมทั้งการพักผ่อนหย่อนใจ
ในร่มและเวลาว่าง
- W-Y ภาษาและวรรณคดี
- W ภาษาและวรรณคดีภาษาอื่น นอกจากชาวอินโดยูโร เป็นน
- X ภาษาและวรรณคดีของชาวอินโดยูโร เป็นน
- Y ภาษาและวรรณคดีอังกฤษ
- Z บรรณานุกรมและห้องสมุด

การแบ่งหมวดย่อย

การแบ่งหมวดย่อยทำได้โดยการใช้อักษรโรมันเติมไป เช่น

A	ปรัชญาและวิทยาศาสตร์ทั่วไป
AN	เลขคณิต
ANA	ภาคทฤษฎี
ANB	ภาคปฏิบัติ
ANC	ตัวเลข
AND	เลขทศนิยม

นอกจากการแบ่งย่อยภายในหมวดแล้ว ระบบบิลิโกราฟิควังมีตารางช่วย (Systematic Auxiliary Schedules) ทำให้สามารถกำหนดเลขหมู่หนังสือได้ละเอียดยิ่งขึ้น จำนวนตารางช่วยต่าง ๆ เหล่านี้เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ในคํานการใช้ตารางช่วยมีวงจำกัด กล่าวคือ ตาราง 1 และ 2 ใช้ได้กับทุกหมวด ตาราง 3 - 7 ใช้ได้เฉพาะหมวดใหญ่ ส่วนตารางช่วยอื่น ๆ ใช้เฉพาะกับบางหมวดและหมู่เท่านั้น¹

สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ของระบบนี้ นอกจากการใช้อักษรโรมันตัวใหญ่และอักษรแบบตัวเขียนเล็กแล้ว ยังมีเลขจากตารางแสดงแบบวิธีเขียน ดังกล่าวแล้ว ตัวอย่างสัญลักษณ์ของระบบนี้

TMk	การค้าขายในประเทศเยอรมัน
TM	การค้าขาย (มาจากหมวด T)
k	ประเทศเยอรมัน (มาจากตารางการแบ่งทางภูมิศาสตร์)
VK 3	ประวัติจิตรกรรม
VK	จิตรกรรม (มาจากหมวด V)
3	ประวัติ (ตารางเลขแสดงแบบวิธีเขียน)

¹Phillips, op. cit., pp. 155-6.

กรรมวิธี

กรรมวิธีของระบบนี้มีประมาณ 46,000 หัวข้อ¹ โดยมีทั้งชื่อบุคคล สถานที่ สิ่งของ และเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่เป็นกรรมวิธีที่ไม่ช่วยในการค้น เนื่องจากมีข้อผิดพลาดทางตอนเกี่ยวกับชื่อของสถานที่บางแห่ง

การจัดหมู่หนังสือระบบโคลอน

ประวัติ

การจัดหมู่หนังสือระบบโคลอน เป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่จัดทำโดย ดร. เอส อาร์ รังกานาธาน (ค.ศ. 1892 - 1972)² ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งวิชาบรรณารักษศาสตร์ของอินเดีย หลังจากที่ได้ศึกษาและปฏิบัติงานที่ บริติช มิว เซียม และโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน (University of London School of Library Science) ในประเทศอังกฤษแล้ว ได้นำเอาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ มาปรับปรุงและขยายงานห้องสมุดเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพห้องสมุดและความเป็นอยู่ของชาวอินเดีย รังกานาธานได้จัดตั้งโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยมัทราส สมาคมห้องสมุดแห่งอินเดีย และได้เป็นนายกสมาคมติดต่อกันนานถึง 10 ปี นอกจากนี้ ได้เขียนบทความและหนังสือเกี่ยวกับห้องสมุดและวิชาบรรณารักษศาสตร์ออกมาเป็นจำนวนมาก แต่ผลงานที่นับว่าดีเด่นเป็นพิเศษของรังกานาธานคือ การจัดหมู่หนังสือระบบโคลอน โดยได้ทดลองใช้ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยมัทราส และได้จัดพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1933 ปัจจุบันเป็นฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 พิมพ์ในปี ค.ศ. 1972³

¹Sayers, A Manual of Classifications..., p. 222.

²Library Resources and Technical Services, XV (Fall, 1973), 421.

³A. Neelameghan. "Colon Classification," Encyclopedia of Library and Information Science, ed. by Allen Kent and Harold Lancour, V (1971), 316.

วังกานาธานได้ศึกษาเรื่องการจัดหมู่หนังสือระบบต่าง ๆ จากเซเยอร์¹ และได้สังเกตเห็นว่า ระบบจัดหมู่หนังสือต่าง ๆ เหล่านี้เป็นระบบจัดหมู่หนังสือแบบอื่นูเมอราทีฟ ซึ่งไม่สามารถจะแยกแยะเนื้อเรื่องที่มีอยู่ในเอกสาร เพื่อให้ให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของเรื่องนั้น ๆ ได้ วังกานาธานจึงได้คิดทำระบบจัดหมู่หนังสือแบบฟาเซ็ท เพื่อแก้ปัญหาของระบบจัดหมู่หนังสือแบบอื่นูเมอราทีฟดังกล่าวข้างต้น อีกทั้งเพื่อให้สามารถครอบคลุมวิชาการใหม่ ๆ ซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลาได้สะดวก²

แม้ว่าระบบโคลอนจะได้รับการวิจารณ์ว่าเป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่ค่อนข้างสับสน ใช้งานยาก แต่ระบบโคลอนสามารถแสดงให้เห็นวิวัฒนาการของระบบจัดหมู่หนังสือในปัจจุบัน ในการแยกเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในเอกสาร โดยใช้หลักพื้นฐาน 5 ประการ คือ เวลา สถานที่ พลังงาน สสาร และบุคลิกภาพ แล้วสังเคราะห์เนื้อหาต่าง ๆ ดังกล่าวออกมาเป็นตัวเลข พร้อมกับมีเครื่องหมายโคลอน เป็นตัวเชื่อม นอกจากนี้ ยังได้แบ่งเนื้อหาวิชาออกตามลักษณะต่าง ๆ ของเอกสาร ได้แก่ การแบ่งทศนิยมวิธีเขียน ยุคสมัยต่าง ๆ ภาษา และตามเขตภูมิศาสตร์

การแบ่งหมวดวิชาพื้นฐาน

ระบบโคลอนได้มีการพิมพ์มาแล้วถึง 7 ครั้ง แต่ละครั้งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ อาทิเช่น หมวดวิชาพื้นฐานในฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 พิมพ์ในปี ค.ศ. 1960 มี 33 หมวด แต่ในฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 มีถึง 108 หมวด³ หมวดวิชาพื้นฐานสามารถแบ่งออกเป็นวิชาหลัก 2 สาขา คือ วิทยาศาสตร์ กับมนุษยศาสตร์ หมวดที่ ๆ ไปของระบบโคลอน ใช้อักษรตัวเล็ก คือ z พร้อมด้วยเลข 1 - 9 สำหรับการแบ่งย่อย หมวดวิชาพื้นฐานของฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 พิมพ์ใน

¹ Loc. cit.

² Ibid., 337.

³ Ibid., 340.

ปี ค.ศ. 1960 มีดังนี้ คือ¹

Z	เบ็ดเตล็ด
1	สรรพความรูต่าง ๆ
2	บรรณารักษศาสตร์
3	ความรู้ เรื่องหนังสือ
4	วารสารศาสตร์
A	วิทยาศาสตร์โดยทั่ว ๆ ไป
B	คณิตศาสตร์
C	ฟิสิกส์
D	วิศวกรรมศาสตร์
E	เคมี
F	เทคโนโลยี
G	ชีววิทยา
H	ธรณีวิทยา
I	พฤกษศาสตร์
J	เกษตรศาสตร์
K	สัตวศาสตร์
L	แพทยศาสตร์
M	พาณิชยศิลป์
△	เรื่องวิญญานและสิ่งลึกลับ
N	วิจิตรศิลป์
O	วรรณคดี

¹S.R. Ranganathan. Colon Classification (6th ed.; Bombay:

P	ภาษาศาสตร์
Q	ศาสนา
R	ปรัชญา
S	จิตวิทยา
๕	สังคมศาสตร์
T	การศึกษา
U	ภูมิศาสตร์
V	ประวัติศาสตร์
W	รัฐศาสตร์
X	เศรษฐศาสตร์
Y	สังคมวิทยา
Z	กฎหมาย

การแบ่งย่อย

M	พาณิชยศิลป์
1	การผลิตหนังสือ
3	คหศาสตร์
MY	พลศึกษา
1	กายบริหาร
3	กีฬาในร่ม
6	การลาสัตว์

สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ของระบบ โคลอนเป็นแบบประสม ระหว่างอักษรโรมันตัวใหญ่ อักษรกรีก เลขอารบิก และเครื่องหมายต่าง ๆ เช่น เครื่องหมายจุดคู่ เครื่องหมายจุดภาค เครื่องหมายอัฒภาค (;) และเครื่องหมายอื่น ๆ เพื่อแสดงให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของเนื้อหาในเอกสาร

แต่ละเรื่อง ตัวอย่าง

H7:55 หมายถึง ทรัพยากรเหมืองแร่ในประเทศเยอรมัน

(H คือทรัพยากร, 7 คือเหมืองแร่, 55 คือประเทศเยอรมัน)

กรรมนี้

กรรมนี้ของระบบ โคลอนเป็นกรรมนี้เรื่องต่าง ๆ ที่เป็นหัวข้อพื้นฐานของแต่ละสาขาวิชา เรียงตามลำดับอักษร A-Z

การจัดหมู่หนังสือระบบ กลิกเคน

ประวัติ

ระบบกลิกเคน เป็นระบบที่จัดทำโดย โซเฟีย ฮอลด์ กลิกเคน (Sophia Hall Glidden) ในปี ค.ศ. 1942 ระบบกลิกเคนเป็นระบบการจัดหมู่หนังสือสำหรับห้องสมุดเฉพาะในแขนงวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ระบบดั้งเดิมของระบบนี้ก็คือ ระบบการจัดหมู่หนังสือทางรัฐศาสตร์ (The System of Classification for Political Science Collection) จัดทำโดย วิลเลียม แอนเดอร์สัน (William Anderson) และ โซเฟีย ฮอลด์ กลิกเคน ใช้เป็นคู่มือในการจัดหมู่หนังสือแขนงวิชารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ แต่เนื่องจากแขนงวิชานี้ได้มีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว ระบบนี้จึงล้าสมัยไป ระบบใหม่ได้จัดทำขึ้นโดยอาศัยแนวทางของระบบเก่า แต่ได้ขยายและเพิ่มเติมหมวดใหม่ ๆ ขึ้น รวมทั้งการขยายแบบการเขียนให้กว้างขวางขึ้นอีกด้วย กลิกเคน จัดทำระบบขึ้นมาเพื่อวิเคราะห์แขนงวิชาต่าง ๆ ในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีได้เจาะจงว่าจะองใช้จัดหมู่หนังสือที่ใด ทั้งนี้ ถ้าห้องสมุดแห่งใดรับเอาระบบนี้ไปใช้ในการจัดหมู่หนังสือ กลิกเคนจะไปที่คำแนะนำเพิ่มเติมด้วยตนเอง ถ้าห้องสมุดต้องการ¹

¹Tauber, op. cit., p. 228.

การแบ่งหมวดหมู่หนังสือ

การแบ่งหมวดหมู่ใหญ่

การแบ่งหมวดหมู่ใหญ่แบ่งเป็น 25 หมวด ใช้อักษร A-Z ยกเว้น E, M และ S แทน
หมวดหมู่วิชา ดังนี้¹

A	หนังสืออ้างอิงทั่วไป
B	สังคม รัฐบาล และการปกครอง
C	ประวัติรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย
D	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
F	เอกชนมีส่วนร่วมในการปกครอง การเมือง การเลือกตั้ง
G	กฎหมาย
H	ฝ่ายตุลาการ นักกฎหมาย
I	นักบริหาร การบริหารประเทศ กฎหมายปกครอง
J	การวางแผน การวางแผนเมือง
K	การบริหารงานบุคคล
L	การคลังแห่งรัฐ
N	การป้องกันประเทศ การเข้าสู่นกฎหมาย ตำรวจ การ ป้องกันอัคคีภัย
O	สาธารณสุข
OA	สันตินาการ
P	การศึกษา ห้องสมุด

¹ Sophia H. Glidden. A Library Classification for Public Administration Materials (Chicago: Public Administration Service and the American Library Association, 1942), p. 2

Q	สังคมสงเคราะห์ การประกันสังคม อาชญากรรม
R	แรงงาน
T	เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ธุรกิจ การคลัง การจัดทำมาตรฐาน
U	รัฐบาลและธุรกิจ รัฐวิสาหกิจ
V	สาธารณสุขโลก
W	การขนส่ง การจราจร และการคมนาคม
X	โยธาเทศบาล
XA	อาคารสงเคราะห์
Y	ทรัพยากรธรรมชาติ
Z	เกษตรกรรม

การแบ่งหมู่ย่อย

การแบ่งหมู่ย่อยในหมวดหมู่แต่ละหมวด ใช้เลขอารบิกประกอบ ดังตัวอย่าง

K	การบริหารงานบุคคล
1	งานบริการสาธารณสุข
100	องค์การบริหารส่วนบุคคล
103	การออกกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ
11	หน่วยราชการต่าง ๆ
2	การแบ่งประเภทงานของแต่ละบุคคล

ในบางหมวด อาจใช้เลขอารบิก 1-9 แสดงการแบ่งตามลักษณะต่าง ๆ ในหมวดวิชานั้น ๆ ตัวอย่างเช่นในหมวด การศึกษา ใช้เลข 1-9 แสดงลักษณะการศึกษาในระดับต่าง ๆ กล่าวคือ

P	การศึกษา
1	การสอน
2	นักเรียน
3	การศึกษาและรัฐ
4	โรงเรียนและระบบต่าง ๆ ของโรงเรียน
5	มหาวิทยาลัยและวิทยาลัย
6	โรงเรียนอาชีวศึกษา
7	อุดมศึกษา
8	การศึกษาผู้ใหญ่
9	ห้องสมุด

นอกจากนี้ ระบบกลดิกเคน ยังมีการแบ่งตามวิธีการเขียน (Form list) และแบ่งตามลักษณะและระดับ ตลอดจนฐานขององค์การทั้งที่เป็นของรัฐบาลและไม่ใช่ของรัฐบาล (Form Letters) การแบ่งตามวิธีการเขียนใช้เลขอารบิกเป็นสัญลักษณ์ สามารถแบ่งให้ละเอียดได้โดยใช้เลข 3 ตำแหน่ง กล่าวคือ

0	ประวัติศาสตร์
00	การบริหาร
000	การวางแผน
01	ที่ปรึกษาและซอมังคัม
02	อำนาจและหน้าที่

ตัวอย่าง

P03	หมายถึง กฎหมาย การศึกษา
	(P คือการศึกษา, 03 คือกฎหมายและซอมังคัม)

ส่วน Form Letters ใช้ อักษรแบบตัวเขียนเล็ก เป็นสัญลักษณ์และมีลักษณะเป็นเครื่องหมายช่วยความจำได้ดังนี้ คือ

f	รัฐบาลกลาง	(federal)
s	รัฐ	(state)
e	เคาน์ตี	(county)
m	จังหวัด	(municipal)
r	เขต	(regional)
t	มณฑล	(territorial)

ตัวอย่าง

K2f หมายถึง การวางแผนแบ่งประเภทงานของแต่ละบุคคลในรัฐบาลกลาง
(K คือ การบริหารบุคคล, 2 การแบ่งประเภทงานของแต่ละบุคคล, f รัฐบาลกลาง)

สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ของระบบกลิคเคน เป็นแบบประสม คือทั้งอักษรโรมัน และเลขอารบิก
หมวดใหญ่ประกอบด้วย อักษรตัวเดียวหรือสองตัว ส่วนหมุย่อยมีเลขตั้งแต่ 1 ถึง 4 ตำแหน่ง
โดยทั่วไปแล้ว สัญลักษณ์ของระบบกลิคเคนไม่ยาว ยึดหยุ่นได้ และมีลักษณะเป็นเครื่องช่วย
ความจำ

กรรมวิธี

กรรมวิธีของระบบกลิคเคน เป็นส่วนที่อยู่ท้ายเล่ม ที่ช่วยให้หาเลขหมู่สำหรับหนังสือได้
สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น กรรมวิธีของระบบกลิคเคนเป็นกรรมวิธีหัวเรื่อง เรียงตามลำดับอักษร
A-Z พร้อมทั้งมีเลขหมู่หนังสือประกอบ ในบางครั้งจะพบว่าในกรรมวิธีท้ายเล่มมีทั้งเลขหมู่
และเลขแสดงวิธีเขียนปรากฏอยู่ ซึ่งผู้ที่ใช้เลขหมู่หนังสือ จะต้องพิจารณาว่าจะใช้เลขหมู่
หนังสือ หรือเลขแสดงวิธีเขียน ตัวอย่างกรรมวิธีระบบกลิคเคน

การศึกษา แบบ 08, P

หัวเรื่องการศึกษาอาจใช้ตามหลังหัวเรื่องเฉพาะได้ เช่น

ประชากร - การศึกษา

คนพิการ - การศึกษา

การเงิน, แบบ 04, T4

เมื่อคุณกรรขนี้แล้ว ก่อนจะพิจารณาให้เลขหมู่หนังสือ ต้องคำนึงว่า หนังสือเล่มนี้เกี่ยวกับเรื่องอะไร เป็นสำคัญ เช่น เกี่ยวกับเรื่องการศึกษาให้เลขหมู่ P แต่ถ้าเป็นการศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เลขหมู่คือ B308 เพราะวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เลขหมู่คือ B3 การศึกษา คือ 08

การจัดหมู่หนังสือ ระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน

ประวัติ

การจัดหมู่หนังสือ ระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน เป็นระบบจัดหมู่หนังสือที่ครอบคลุมแขนงวิชาการ แพทย์และวิทยาศาสตร์แขนงที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ ระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันเกิดขึ้นจากสมาคมห้องสมุดอเมริกัน ด้วยความร่วมมือของมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ ได้จัดให้มีการสำรวจห้องสมุดแพทย์ในสหรัฐอเมริกา จากรายงานการสำรวจห้องสมุดแพทย์ทหารบกซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1944 ได้เสนอแนะให้มีการจัดแบ่งหมู่หนังสือของห้องสมุดแพทย์ทหารบกตามระบบใหม่ ซึ่งจะอำนวยความสะดวกในเรื่องการทำบรรณานุกรม บริการ ตลอดจนงานเทคนิคอื่น ๆ จึงได้มีการจัดพิมพ์คู่มือการจัดหมู่หนังสือแบบใหม่ขึ้นเป็นครั้งแรก ชื่อว่า Army Medical Library Classification เป็นฉบับการพิมพ์ขึ้นปฐม เมื่อปี ค.ศ. 1948 เนื่องจากหมวดต่าง ๆ ในระบบใหม่นี้มีนโยบายสอดคล้องกับระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน เพราะสามารถใช้ระบบการจัดหมู่เฉพาะระบบนี้แทนหมู่ QM-QR และหมวด R ซึ่งเป็นหมวดวิชาการแพทย์ในระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันได้¹

¹กาญจนา โสภโณกร, "ระบบการจัดหมู่หนังสือของหอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกา," วารสารห้องสมุด, 11 (กรกฎาคม - สิงหาคม, 2510), 176.

การแบ่งหมวดหนังสือโดยสังเขป¹

การแบ่งหมวดใหญ่

1. หนังสือที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐาน หรือเรื่องที่ว่าด้วยก่อนจะศึกษาโรคกับผู้ป่วยโดยใกล้ชิด (Preclinical Sciences) ใช้อักษร QS-QZ แทนหมู่หนังสือ ดังนี้

QS	กายวิภาคศาสตร์ของมนุษย์
QT	สรีรวิทยา
QU	ชีวเคมี
QV	เภสัชวิทยา
QW	วิทยาแบคทีเรียและภูมิคุ้มกัน
QX	ปรสิตวิทยา
QY	พยาธิวิทยาคลินิก
QZ	พยาธิวิทยา

2. หนังสือที่เกี่ยวกับวิชาการแพทย์และวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง (Medicine and related subjects) ใช้อักษร W, WA-WZ ดังนี้ คือ

W	อาชีพแพทย์
WA	สาธารณสุขศาสตร์
WB	อายุรศาสตร์
WC	โรคติดเชื้อต่าง ๆ
WD 100	โรคขาดธาตุอาหาร
WD 200	โรคเกี่ยวกับการเผาผลาญในร่างกาย
WD 300	โรคเกิดจากภูมิแพ้
WD 400	สัตว์เป็นพิษ

¹U.S. National Library of Medicine, National Library of Medicine Classification (3d ed.; Bethesda, Maryland, 1964).

WD 500	พืช เป็นพิษ
WD 600	โรค เกิดจากตัวกระทำทางธรรมชาติ
WD 700	เวชศาสตร์การบินและการแพทย์อวกาศ
WE	ระบบกล้ามเนื้อและโครงกระดูก
WF	ระบบหายใจ
WG	ระบบหัวใจรวมหลอดเลือด
WH	ระบบทางเดินของเลือดและน้ำเหลือง
WI	ระบบกระเพาะอาหารและลำไส้
WJ	ระบบสืบสาวะและอวัยวะสืบพันธุ์
WK	ระบบคอมพิวเตอร์หรือคอมพิวเตอร์
WL	ระบบประสาท
WM	จิตเวชวิทยา
WN	รังสีวิทยา
WO	ศัลยศาสตร์
WP	พรีเวชศาสตร์
WQ	สูติศาสตร์
WR	วิทยาโรคผิวหนัง
WS	กุมารเวชศาสตร์
WT	เวชศาสตร์วัยชรา โรคเรื้อรัง
WU	ทันตแพทยศาสตร์ ศัลยกรรมของปาก
WV	วิทยาโสต, นาสิก และดาริงซ์
WW	จักษุวิทยา
WX	กิจการโรงพยาบาล
WY	การพยาบาล
WZ	ประวัติกิจการแพทย์

การแบ่งหมอย่อย

ระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน ใช้อักษรพิมพ์ใหญ่ 2 ตัว เป็นหมวดใหญ่ ส่วนการแบ่งย่อยใช้ เลขอารบิกประกอบด้วยอักษร เหล่านั้น เพื่อแสดงรายละเอียดย่อยลงไป ตัวอย่าง

WC โรคติดเชื้อต่าง ๆ

การติดเชื้อทั่วร่างกายที่สำคัญ ๆ จัดไว้ในหมวดนี้ ยกเว้นวัณโรคซึ่งอยู่ในหมวด WF จัดหมู่หนังสือเกี่ยวกับการติดเชื้อที่อวัยวะส่วนใดโดยเฉพาะไว้ที่อวัยวะส่วนนั้น

WC 1	สมาคมต่าง ๆ
	หนังสือรวมเรื่อง
5	โดยผู้แต่งหลายคน
7	โดยผู้แต่งแต่ละคน ตามลำดับอักษร
9	สุนทรพจน์ บทความ ปาฐกถา
11	ประวัติของวิชา (ตาราง G)
13	พจนานุกรม สารานุกรม
15	การจำแนกประเภท การกำหนดชื่อทางวิทยาศาสตร์
16	ตาราง
17	หนังสือภาพ
18	การศึกษา สังเขปความ คำถาม ข้อสอบ ฯลฯ
20	การวิจัย
22	ทำเนียบนาม (ตาราง G)
	ห้องทดลอง สถาบัน ฯลฯ
23	รวมหลายแห่ง
24	เฉพาะแห่ง ตามลำดับอักษร
25	คู่มือปฏิบัติการ
	โรงพยาบาล คลินิก สถานปรุ้งยา ฯลฯ

WC 27	รวมหลายแห่ง (ตาราง G)
28	เฉพาะแห่ง (ตาราง G)
100	ความรู้ทั่ว ๆ ไป
140-185	กามโรคชนิดต่าง ๆ
195	ใช้তিকเชื้อทั่ว ๆ ไป
200-380	โรคเกิดจากแบคทีเรียชนิดต่าง ๆ
400-425	โรคเกิดจากจุลินทรีย์สไปโรชีตา

ฯลฯ

สำหรับเลข 1-28 ภายใต้หมวด WC นี้ เดิมเป็นเลขที่อยู่ในตารางลอย

ตารางลอย (Floating Tables)

แต่เดิม ระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกามีตารางลอยทั้งสิ้น 5 ตาราง คือ

1. ตาราง A จัดเป็นมาตรฐานสำหรับใช้กับหนังสือทั่ว ๆ ไปของทุกหมวด
2. ตาราง D ใช้เป็นหมุ่ยย่อยของหนังสือที่เกี่ยวกับสมุทรฐานและสภาวะของโรคแต่ละโรคที่ไม่มีเลขหมุ่ยอยู่ในตารางของแต่ละหมวด
3. ตาราง M ใช้เป็นหมุ่ยย่อยของหนังสือที่เกี่ยวกับโรงเรียนแพทย์และสถาบันต่าง ๆ
4. ตาราง R ใช้เป็นหมุ่ยย่อยของหนังสือที่เกี่ยวกับระบบต่าง ๆ และอวัยวะส่วนใดหรือบริเวณใดของร่างกาย
5. ตาราง T ใช้กับหมุ่ยย่อยของหนังสือที่เกี่ยวกับการศึกษาและการสอน

แต่เมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขในปี ค.ศ. 1948 และพิมพ์ฉบับใหม่ออกมาในปี ค.ศ. 1951 ได้ยกเลิกตารางลอยและเปลี่ยนมาแจ้งเลขหมุ่ยอย่างละเอียดไว้ในแต่ละหมวดแทน นอกจากนั้นยังเพิ่มเลขหมุ่ยสำหรับสิ่งพิมพ์ 2 ชนิด คือ พกบรรณานุกรมและหนังสือที่ตีพิมพ์ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 บรรณานุกรมเฉพาะวิชาหนึ่งวิชาใดจะใช้เลขหมุ่ยสำหรับวิชานั้น และนำหน้าด้วยตัวอักษร Z เช่น บรรณานุกรมประวัติการศัลยกรรม จะมีเลขหมุ่ย ZW011 แต่ถ้าเป็นบรรณานุกรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาอื่นนอกเหนือไปจากเลขหมุ่ยที่มีในระบบนี้ ก็จะจัดอยู่ในหมวด Z ของระบบหอสมุดรัฐสภา

อเมริกัน บรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์ที่ออกเป็นตอน ๆ (Serials) จะมีเลขหมู่ ZW1

สัญลักษณ์

ระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน ใช้สัญลักษณ์ที่ประกอบด้วยตัวอักษร ซึ่งใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ผสมกับเลขอันเป็นลักษณะเกี่ยวกับสัญลักษณ์ของระบบการจัดหมู่แบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ส่วนตารางลอย (Floating Tables) ที่จะช่วยให้ขยายเลขหมู่ออกไปได้มากขึ้น เมื่อยกเลิกไป ได้นำไปใส่ไว้ในเลขหมู่แต่ละหมวดแทน

กรรมวิธี

กรรมวิธีของระบบหอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน เป็นกรรมวิธีหัวเรื่องอย่างละเอียดเรียงตามลำดับอักษร A-Z แสดงให้ทราบว่าหัวเรื่องนั้น ๆ อยู่ในหมวดอะไร และมีเลขเท่าใด ในกรณีที่เรื่องนั้นไม่เกี่ยวกับการแพทย์โดยตรง ก็จะไม่ใส่เลขหมู่อยู่ในระบบของหอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน แต่ที่กรรมวิธีจะช่วยแนะให้ทราบว่าเรื่องนั้นอยู่ในหมวดอะไรของการจัดหมู่ระบบหอสมุดรัฐสภา ตัวอย่างเช่น

การแพ้อาหาร WD 310

การวิเคราะห์อาหาร QU 50, QU 145, TX

หรือถ้าเป็นการใช้เทคนิคทางเคมีเกี่ยวกับอาหาร TP

TP และ TX เป็นหมวดวิชาของระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย